

0 9 -ö'-i- 2008

^^

Univerzita Karlova v Praze
Pedagogická fakulta

Katedra školní a sociální pedagogiky

Organizování kurzů vodní turistiky na základních a
středních školách

**Organization of touring by water courses at primary and
secondary schools**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: PaedDr. Ivan Příbyl

Autor: Alena Šulková

Obor studia: Vychovatelství

Typ studia: Kombinované studium

Praha 2008

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením PaedDr. Ivana Příbyla a že byly dodrženy etické principy. Fotografie jsou použity se souhlasem autorů i osob na fotografiích. V práci jsem použila informační zdroje uvedené v seznamu.

/7

Praha 11. února 2008. . . . . ?

Děkuji panu Václavu Kalousovi, majiteli firmy ASIO OTUS, za cenné informace podložené mnohaletou zkušeností s pořádáním kurzů vodní turistiky.

Anotace

Bakalářská práce v teoretické části charakterizuje problematiku organizace kurzů vodní turistiky na základních a středních školách. Na základě literatury a platných právních předpisů identifikuje postupy škol při organizování kurzu.

V empirické části autorka kvantitativní metodou výzkumu zjišťuje současný stav pořádání kurzů vodní turistiky na školách. Výsledky výzkumu mohou sloužit jak školám, tak agenturám, které se zabývají pořádáním kurzů vodní turistiky.

Synopsis

This bachelor's dissertation defines problems of organization of touring by water courses at primary and secondary schools in its theoretical part. The procedures of arranging these courses by schools are identified on the basis of literature and laws in force.

Author is researching into contemporary situation of arranging the courses at schools. This research was made by quantitative way. The results could be useful for schools and agencies organizing the courses for schools as well.

Klíčové pojmy

Nejčastěji používané pojmy v bakalářské práci jsou pojmy vycházející ze zkoumané problematiky. Jsou to: organizace, kurzy vodní turistiky, škola, žáci a pedagogický pracovník.

Key words

The most often used items are those resulting from research. They are: organization, touring by water courses, school, pupils, students and teachers.

Anotace.....	4
Klíčové pojmy.....	4
Úvod.....	6
Teoretická část.....	9
1. Poslání a význam kurzů vodní turistiky pořádaných školou.....	9
2. Organizace kurzů vodní turistiky na školách.....	11
2.1. Příprava.....	11
2.2. Personální obsazení.....	14
Vedoucí kurzu.....	14
Instruktor.....	15
Zdravotník.....	15
Další pedagogičtí pracovníci.....	15
2.3. Pracovně právní a ekonomické zajištění.....	16
2.4. Bezpečnost a ochrana zdraví.....	16
Prevence.....	17
Opatření v průběhu konání kurzu.....	18
2.5. Odjezd.....	22
2.6. Příjezd na místo.....	22
2.7. Ubytování.....	23
2.8. Stravování.....	23
2.9. Režim dne.....	23
3. Teoretické přednášky.....	24
3.1. Vodácká výbava.....	25
3.1.1. Vodácká výzbroj.....	25
Lodě.....	25
Části a příslušenství lodi.....	26
Krycí zástěry.....	27
Bezpečnostní prvky.....	27
Páidla.....	28
3.1.2. Vodácká výstroj.....	29
Oblečení.....	29
Helmy.....	29
Vesty.....	29
Lodní pytel / barel.....	31
Házecí pytlík.....	31
3.2. Základní výcvik jízdy na řece.....	33
Metodické poznámky.....	33
Role členů posádky.....	34
Spouštění lodě na vodu, nastupování a vystupování.....	34
Správný sed a klek.....	35
Základní záběry.....	35
Zásady správné taktiky vedení lodi.....	36
Záchrana na vodě.....	37
3.3. Řeka a věci kolem ní.....	39
Klasifikace obtížnosti vodních toků.....	39
Vodní stavby.....	40

Kilometráže, vodácké průvodce a jejich použití.....	41
Empirická část.....	43
1. Pořádání kurzů vodní turistiky na školách v ČR - výzkum.....	43
1.1. Cíl.....	43
1.2. Výzkumný vzorek.....	43
1.3. Výzkumné metody.....	43
1.4. Výzkumné předpoklady.....	44
1.5. Výsledky a interpretace.....	45
1.6. Shrnutí.....	51
Závěr.....	52
Přehled použité literatury.....	53
Přehled příloh.....	54
Příloha č. 1 Přihláška na kurz vodní turistiky.....	55
Příloha č.2 Prohlášení o bezinfekčnosti.....	56
Příloha č.3 Pravidla bezpečnosti pro sportovní kurzy Gymnázia Oty Pavla.....	57
Příloha č. 4 Vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte.....	58
Příloha č. 5 Minimální rozsah vybavení lékárničky.....	59
Příloha č. 6 Návrh programu pětidenního kurzu vodní turistiky na Vltavě.....	60
Příloha č. 7 Mezinárodní tabulka obtížnosti vodních toků.....	61
Příloha č. 8 Ukázka kilometráže.....	62
Příloha č. 9 Dotazník pro účastníky vodáckého kurzu.....	63
Příloha č. 10 Dotazník pro pedagogy.....	64

Úvod

V rámci probíhající reformy školství a s ní související tvorbou školních vzdělávacích programů mohou školy věnovat větší pozornost aktivitám vedoucím k rozvíjení klíčových kompetencí svých žáků. Nejde jen o aktivity organizované v průběhu výuky, ale patří sem i další akce pořádané školou. Jedním z takových projektů může být i kurz vodní turistiky. Dobře zorganizovaný kurz vede k rozvíjení klíčových kompetencí stanovených Rámcovými vzdělávacími programy a to zejména kompetence podpory zdraví a zdravého životního stylu, personální a sociální kompetence, ale také kompetence k řešení problémů a pracovní kompetence. V souladu se školním vzdělávacím programem-se do programu kurzu mohou promítnout průřezová témata osobnostní a sociální výchova a environmentální výchova, ale i další. Kurzy mohou být součástí Minimálního preventivního programu sociálně patologických jevů, který vytváří každá škola. Z těchto důvodů je téma organizování kurzů vodní turistiky na školách více než aktuální. Celá tato bakalářská práce je zaměřena na pořádání kurzů na druhém stupni základních škol a na středních školách. Pojem střední školy zde zahrnuje všechny školy vyššího sekundárního vzdělávání.

Kurzy vodní turistiky nebyly na rozdíl od lyžařských kurzů nikdy součástí učebních osnov tělesné výchovy, a tak pořádání takového kurzu na škole bylo vždy závislé na entuziasmu pedagogů, kteří měli k vodní turistice blízko. Cílem této bakalářské práce je analyzovat problematiku školních kurzů vodní turistiky a zmapovat současný stav pořádání kurzů vodní turistiky na některých základních a středních školách. Tato analýza může být vodítkem pro ředitele škol, pedagogické pracovníky organizující kurzy, ale i užitečným materiálem pro majitele a pracovníky agentur poskytujících služby v této oblasti.

Vycházíme z předpokladu, že většina škol nemá vlastní vybavení nutné pro uskutečnění vodáckého kurzu a to může být jedním z důvodů, proč kurz nepořádat. Mezi tyto důvody může patřit i problematika personálního zabezpečení kurzu, která se může zdát poměrně komplikovaná. Klíčovým faktorem ovlivňující rozhodování o uspořádání kurzu bude pravděpodobně zájem žáků.

Cílem teoretické části je charakterizovat problematiku organizace kurzů vodní turistiky na školách s platností omezenou platností uvedených dokumentů, neboť zákony a předpisy v práci uvedené se často mění, novelizují či jinak upravují. Předkládá informace, postupy a náměty užitečné při organizaci kurzů. Opírá se o zdroje z oblasti psychologie, pedagogiky, pedagogiky volného času, sociální pedagogiky a platných právních dokumentů.

První kapitola se zabývá posláním a významem kurzů z hlediska psychologického, pedagogického, zdravotního, fyziologického a sociálního.

V další kapitole je podrobně analyzováno organizační zabezpečení kurzu. Zabývá se tématy jako je personálního obsazení, pracovně právní a ekonomické zajištění, zajištění vybavení, zabezpečení bezpečnosti a ochrany zdraví. Dále je v této kapitole podrobně popsána příprava kurzu včetně všech administrativních dokumentů, které jsou součástí přílohy bakalářské práce.

Obsahem třetí kapitoly jsou teoretické přednášky vztahující se k vodní turistice. Nosnými tématy teoretických přednášek je vodácká výbava, základní výcvik na řece kromě podrobného popisu záběrů, které zpracovává použitá literatura, a problematika vodních toků.

Empirická část bakalářské práce se metodou kvantitativního výzkumu pokouší zjistit stav pořádání kurzů vodní turistiky na některých školách v ČR. Dále pak zkoumá příčiny, proč školy kurzy nepořádají, u škol pořádajících kurzy zjišťuje způsob zabezpečení vybavení a instruktorů, věk účastníků, nejčastěji používaná plavidla, nejpreferovanější měsíce a nakonec zjišťuje názory pedagogů a žáků na přínos kurzů.

Poznatky vyplývající z výzkumu by mohly být cenným materiálem jak pro ředitele škol váhajících nad pořádáním kurzů, tak pro pracovníky agentur pořádajících kurzy pro školy přímo podle jejich požadavků.

Teoretická část

1. Poslání a význam kurzů vodní turistiky pořádaných školou

V souvislosti s probíhající školskou reformou mají školy možnost svůj vzdělávací program přesně přizpůsobit specifickým podmínkám své školy, zkušenostem učitelů, skladbě žáků, jejich zájmům, případně požadavkům rodičů a pomocí volné časové dotace dotvářet zaměření výuky. Kurzy vodní turistiky se tak mohou stát součástí školního vzdělávacího plánu konkrétní školy.

Jak uvádí Hofbauer (2004), v průběhu devadesátých let 20. století vzrostla u nás průměrná délka vzdělávání ze 13,9 na 15,1 roku a vytvořila rozsáhlejší prostor pro souběžné volnočasové aktivity. Ty jsou oproti povinnému vyučování obsahově volnější, dynamičtější a flexibilnější. Dětem a mládeži zprostředkují nejen poznání, ale také prožívání, sociální kontakty a možnost praktických činností. Umožňují operativně si osvojovat nové vědomosti, dovednosti a kompetence na základě zájmu a ve spolupráci s druhými. Svou orientací a vyzněním jsou zaměřeny především na rozvoj osobnosti dítěte a mladého člověka. V posledních letech začala naše základní i střední škola rostoucí měrou uskutečňovat příležitostné, jednorázové volnočasové činnosti, které rozšiřují a prohlubují obsah vyučovacího procesu nebo mají oddechovou a kompenzační funkci a jsou šancí pro každého žáka a jeho volný čas. Turistické kurzy vodní turistiky jsou jednou z těchto činností.

Vodní turistika je u nás velmi rozšířeným a oblíbeným druhem pohybové rekreace. Spojuje aktivní pohyb s pobytem v přírodě, poznáváním kulturněhistorických a přírodních památek. Vysoko můžeme hodnotit její všestranný výchovný význam. Spočívá především v tom, že rozvíjí tělesnou kondici, otužilost, odvahu, vede k sebeovládání, k pohotovosti, samostatnosti, učí překonávat překážky a formuje vztahy ve skupině. Kromě formování morálních a volných vlastností umožňuje prohloubení kulturního obzoru, estetického a citového vnímání a v neposlední řadě i polytechnické výchovy (Zajac, 1983). Pozitivně ovlivňuje vztah dětí a mládeže k přírodě a výrazně přispívá k výchově k volnému času.

Podle Bartáka (2003, s. 204) můžeme od kurzu vodní turistiky jako outdoor aktivity očekávat následující efekty:

- Posílení důvěry v sebe sama
- Posun osobních hranic a limitů
- Ochota přijímat žádoucí rizika
- Získání respektu druhých
- Odkrývání vnitřních rezerv
- Odstraňování vžitých stereotypů
- Rozvoj tvůrčího potenciálu
- Podpora touhy po změně, vidět a dělat věci jinak
- Prožití efektu týmové spolupráce
- Zkvalitnění komunikace v týmu
- Získávání dovedností v týmové práci a v řízení týmu
- Nalezení vlastní role v týmu
- Zvýšení spolupráce v týmu
- Zlepšení vztahů v týmu
- Spokojenost, relaxace, vyváženost hodnot

Uvedená Bartáková (2003) publikace je zaměřena na teambuilding pracovních týmů, proto další z očekávaných efektů je vyšší ztotožnění s firemní kulturou. Tento efekt by se ve školním prostředí mohl projevit ve zlepšení klimatu školy.

Z psychologického a výchovného hlediska říká Vaněk (1984) o tělovýchovných činnostech, že jsou zdrojem situací se silným emočním nábojem. Jsou pro člověka zdrojem prožitků, které se v civilizovaném způsobu života dají v jiných oblastech jen těžko prožít. Pro tělesnou výchovu a sport jsou příznačné optimismus, veselí a humor.

Pramení z toho, že lidé nejsou většinou na tělesné výchově existenčně závislí a možné neúspěchy na tomto poli není třeba brát nijak tragicky.

Důležitou psychohygienickou charakteristikou tělovýchovné činnosti je její kolektivnost. Lidé jsou při sportu v bezprostřední interakci, sbližují se, jedinec se začleňuje do sociální skupiny a ztotožňuje se s ní. Sportování pomáhá překonávat nebezpečí izolace a působí tak psychoprophylakticky.

Velký význam má z hlediska duševní hygieny i tělovýchovné prostředí. Snad nejcennějším přínosem pro duševní hygienu je sportování v přírodě. Zelené rostliny působí příznivě na nervovou soustavu, protože vyrovnávají elektrostatické napětí. Rostliny mají opačný elektrický náboj než člověk a také proto pobyt mezi nimi působí uklidňujícím dojmem. Zvláště významné je to pro obyvatele moderních domů s množstvím umělých hmot, které svou statickou elektřinou působí na člověka naopak nepříznivě.

Hodnota turistiky má jiná kritéria než ostatní sportovní výkony. Z hlediska duševní hygieny jde hlavně o sžití se s přírodou, o vychutnávání všech jejích krás a změn a využití pobytu v přírodě k dosažení vnitřní harmonie.

Výchovné účinky pohybové činnosti jsou nesporné. Podílí se na vytváření žádoucích postojů, formuje osobnost člověka, je zde zastoupena řada momentů ukázkovacích, které kladně vyúsťují do rysů disciplinovanosti, sebeovládání a rozvahy. Na druhé straně obsahuje i momenty aktivizující, které vedou k iniciativě, samostatnosti, rozhodnosti, sebedůvěře apod.

2. Organizace kurzů vodní turistiky na školách

2.1. Příprava

O pořádání kurzu rozhoduje ředitel školy na základě zájmu žáků, finančních a materiálních možností školy a možnosti personálního zajištění. Ředitel rozhoduje i o rozsahu kurzu. Většinou se jedná o kurzy v rozsahu od dvou do pěti dní. Ředitel určí vedoucího kurzu, který zodpovídá za přípravu, průběh a vyúčtování kurzu.

Vedoucí kurzu zorganizuje, většinou ve spolupráci s třídními učiteli a učiteli tělesné výchovy, v dostatečném časovém předstihu zmapování zájmu žáků a distribuci

závazných přihlášek¹, které obsahují informace pro rodiče o poslání, obsahu, finančních nákladech a organizaci kurzu. Přihlášky obsahují podpis zákonných zástupců žáků. Současně s přihláškou dostanou žáci soupis doporučeného vybavení. V případě dostatečného počtu zájemců vedoucí kurzu vypracuje a předloží řediteli návrh organizačního zabezpečení kurzu, který obsahuje předběžný počet účastníků, místo konání, způsob dopravy, zajištění vybavení, předpokládanou cenu včetně způsobu její úhrady a návrh personálního zabezpečení.

Dovolují-li to materiální a finanční podmínky školy, mohou pracovníci zajistit kurz sami. Předpokladem je, že škola má vyhovující vybavení² a školené instruktory vodní turistiky. V tomto případě je organizace kurzu náročnější, protože volíme buď možnost putování se všemi věcmi v lodích a nebo musíme zajistit doprovodné vozidlo na přepravu věcí.

Druhou alternativou je zajišťování kurzů prostřednictvím agentur nebo cestovních kanceláří. Ty nabízejí půjčení a dopravu lodí včetně veškerého vybavení a služby instruktorů. Některé agentury nabízejí i stany a zajištění stravy ve stravovacích zařízeních. Výhodou spolupráce s agenturou je zkušenost a znalost prostředí pracovníků agentur nebo cestovních kanceláří. Při výběru firmy by hlavním kritériem mohla být zkušenost jiných škol. Ředitel školy uzavře s agenturou smlouvu o poskytnutí služeb a dále pak smlouvy s externími instruktory, popřípadě jinými externími pracovníky, ve kterých jsou přesně vymezeny povinnosti vyplývající z jejich funkce.

Při výběru místa konání kurzu bereme v úvahu povahu řeky vzhledem ke zkušenosti účastníků a ubytovací a stravovací možnosti v okolí řeky. Dalším kritériem může být i vzdálenost školy od místa konání kurzu, protože ta se promítne do nákladů na dopravu vybavení a účastníků. I zde nám může pomoci s výběrem agentura. Nejčastěji vybíranými řekami pro pořádání kurzů vodní turistiky u nás jsou podle vyjádření pana Kalouse Vltava, Lužnice, Sázava, Otava, Berounka a Ohře. Dalším kritériem výběru může být i množství vody v řece a to zejména v suchých obdobích. Z tohoto hlediska je nejideálnější Vltava, která mívá nejstabilnější minimální průtok vody a také největší

¹ Viz příloha č. 1

² Viz vodácká výbava str. 25-31

³ Kalous Václav, majitel agentury ASIO OTUS zabývající se pořádáním kurzů vodní turistiky pro školy

množství vždy sjízdných jezů vhodných k výcviku. Také zázemí kempů a stravovacích zařízení v okolí řeky je zde dobré (názor pana Kalouse). V případě suchého období je možné průběžně sledovat minimální průtoky řek⁴ a místo konání kurzu v dostatečném předstihu změnit.

Termín konání kurzu se volí s ohledem na organizaci vyučování . Pro střední školy je například nejideálnějším obdobím konec školního roku, tedy období od druhé poloviny května do konce června, kdy na škole probíhají maturitní a závěrečné zkoušky . Dalším vhodným termínem zejména pro kurzy, kterých se účastní kolektiv žáků prvních ročníků, je konec srpna či začátek září. Počet účastníků kurzu je závislý především na zájmu a finančních možnostech žáků .

Jedná-li se o zotavovací akci⁵ zajistí vedoucí kurzu prostřednictvím zákonných zástupců lékařské vyjádření o zdravotní způsobilosti dítěte. Na každý turistický kurz připraví prohlášení o bezinfekčnosti⁶. Dále připraví dokumentaci kurzu, která obsahuje řád kurzu, režim dne, rozpis služeb s jejich povinnostmi a časový program včetně doplňkového programu a náhradního programu v případě nepříznivého počasí. Vypracuje seznam účastníků s adresou a zdravotní pojišťovnou a zajistí pojištění nebo doporučí zákonným zástupcům sjednání individuálního pojištění. Zajistí nebo pověří jiného pracovníka zavedením knihy úrazů⁷. Připraví pro ředitele školy návrh smluv s agenturou a externími pracovníky spolu s náplní práce. Před odjezdem zajistí poučení žáků o bezpečnosti a ochraně zdraví a seznámení s řádem kurzu, ze kterého pořídí zápis

8

©

podepsaný žáky . Vhodným způsobem zjistí plaveckou vyspělost žáků. Bezprostředně před odjezdem odevzdá řediteli hlášení o výjezdu obsahující konkrétní počet a jména účastníků kurzu.

Ředitel před zahájením kurzu zkontroluje následnou dokumentaci pracovníků: doklad o kvalifikaci (instruktor, zdravotník), smlouva o pověření k výkonu funkce včetně pracovní náplně, příkaz k pracovní cestě, potvrzení o bezinfekčnosti.

⁴ Internetové stránky např.: www.raft.cz

⁵ Viz str. 16

⁶ Viz příloha č.2 a str. 17

⁷ Viz str.21

⁸ Viz příloha č. 3

2.2. Personální obsazení

Jedním z problémů, který by ale měl být vyřešen nejdříve bývá personální obsazení kurzů. Podle metodického pokynu MŠMT čj. 37 014/2005-25 k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy čl.10 jsou školy povinny vykonávat podle zvláštních předpisů nad nezletilými žáky náležitý dohled⁹. O zajištění náležitého dozoru rozhoduje ředitel školy¹⁰. Při určování dozoru ředitel školy vychází z konkrétních podmínek a přihlíží zejména k vykonávané činnosti, rizikům z ní vyplývajícím, věku žáků a jejich rozumovému rozvoji. Ředitel může dozorem pověřit vedle pedagogických pracovníků i jiné osoby, které jsou zletilé, plně způsobilé k právním úkonům a jsou v pracovněprávním vztahu ke škole. Tyto osoby musí být řádně poučeny o povinnostech dozoru a ředitel školy o tomto poučení provede písemný záznam, který osoba pověřená dozorem podepíše. Při stanovení počtu osob pověřených dozorem vychází ředitel školy z výše uvedeného pokynu, který ve čl 16 odst.5 mimo jiné uvádí: "...Pedagogický pracovník odpovídá nejvýše za pět kanoí (kajaků) nebo za dvě pramice (rafty)..." dále odst.2 uvádí: „Kurzy vedou pedagogičtí pracovníci, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich činnost řídí a kontroluje vedoucí kurzu... ..Kurzy spočtení do 30 žáků musí doprovázet tři zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním vztahu ke škole přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem.

Vedoucí kurzu

Organizací a vedením kurzu je ředitelem pověřen zpravidla zkušený učitel tělesné výchovy, který musí před zahájením kurzu řediteli předložit ke schválení plán kurzu včetně materiálního a personálního zajištění, tématického a časového rozvrhu, finančního zajištění a způsobu kontroly - je zodpovědný za řádnou organizační přípravu kurzu, za personální obsazení kurzu učiteli, případně externími instruktory. Dále zajišťuje dopravu, ubytování, poučení žáků i pracovníků o zásadách bezpečnosti. Při realizaci kurzu upřesňuje denní program, určuje denní pohotovost a službu, dbá na

⁹ § 415, 422 zákona č.40/1964, Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, §29, zákona 561/2004 Sb., Školský zákon

¹⁰ §164 odst.1 písm. h) zákona č. 561/2004 Sb., Školský zákon

dodržování stanoveného programu praktické a teoretické části kurzu a odpovídá za hospodárnost kurzu. Je povinen zajistit správné zacházení se zapůjčeným materiálem a jeho včasné vrácení.

Instruktor

Instruktozem může být pedagogický pracovník nebo jiná osoba pověřená ředitelem školy ". Instruktor odpovídá za plnění výchovného a výcvikového programu svěřeného družstva , za zdraví a bezpečnost jeho členů. Podle pokynů vedoucího kurzu vykonává pedagogický dozor a pomáhá při zajišťování teoretického a kulturně výchovného programu kurzu.

Zdravotník

V případě, že je kurz zotavovací akcí, tedy že se jedná o organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dnů , jehož účelem je posílit zdraví dětí, zvýšit jejich tělesnou zdatnost, popřípadě získat specifické znalosti nebo dovednosti, je škola povinná zajistit po dobu konání akce přítomnost zdravotníka¹². Za způsobilou osobu se pro tyto účely považuje fyzická osoba, která má alespoň úplné střední odborné vzdělání v oborech všeobecná sestra, dětská sestra nebo porodní asistentka, fyzická osoba, která absolvovala kurs první pomoci se zaměřením na zdravotnickou činnost při škole v přírodě nebo zotavovací akci. a student lékařství po ukončení třetího ročníku. Jelikož zdravotníci bývají obvykle najímání z řad externistů, je naprosto nutné jim při podpisu dohody o provedení práce podrobně stanovit náplň práce - stanovit pravidelné ordinační hodiny, doprovod při výcviku, doprovod do zdravotnického zařízení, vedení zdravotnického deníku, shromáždění informací o zdravotním stavu dětí, kontrolu průkazů zdravotního pojištění atd.

Další pedagogičtí pracovníci

V pravomoci ředitele je vyslat na kurz i další pedagogické pracovníky. Jako ideální se jeví využití třídního učitele, jehož třída jede na kurz . Pokud je složen kurz ze žáků více tříd, pověří ředitel jiného pedagogického pracovníka, popř. více pracovníků. Tito

¹² Vizstr. 14

Zákon č. 258/200 o ochraně veřejného zdraví

pracovníci zajišťují doplňkový program a dohled na žáky podle pokynů vedoucího kurzu.

2.3. Pracovně právní a ekonomické zajištění

Náklady na kurz si obvykle žáci hradí sami. Školy obvykle hradí část nákladů jako např. mzdy externích zaměstnanců, dopravu nebo náklady na pořízení sportovního vybavení. Na úhradu některých nákladů je možné využít sponzorských darů. Sociálně slabším žákům mohou přispět sociální odbory místních orgánů.

Doprovázejícím pracovníkům náleží cestovní náhrady podle zákona . Učitelům a ostatním pedagogickým pracovníkům přísluší v souladu s Pracovním řádem¹⁴ mzda stejná, jako když vyučují nebo konají jinou práci ve škole a v případě práce přesčas je postupováno v souladu se zákonem¹⁵. S externími instruktory uzavírá ředitel školy dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr (dohodu o provedení práce, dohodu o činnosti) podle zákona¹⁶.

Pro všechny pracovníky kurzu zajišťující pedagogický dozor platí nařízení obecně platných právních předpisů (Zákoník práce, Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení).

2.4. Bezpečnost a ochrana zdraví

Bezpečnost a ochrana zdraví žáků na turistickém kurzu je zajišťována v souladu se zákoníkem práce a zákonem.č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a metodickým pokynem č. j. 37 014/2005-25. V případě , že se kurzu zúčastní 30 a více dětí ve věku do 15 let na dobu delší než 5 dní, jedná se o zotavovací akci ¹⁷a řídí se vyhláškou o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti č.148/2004 Sb'⁸. Při organizovaném pobytu dětí v počtu menším nebo po dobu kratší musí škola, která akci pořádá, zajistit hygienicky nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou

¹³ Zákon č.262/2006 Sb., zákoník práce

¹⁴ Pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení čj.14 269/2001-26

¹⁵ Zákon č.262/2006 Sb., zákoník práce.

¹⁶ §75 a §76 Zákoníku práce.

¹⁷ §8 zákona č. 258/2000

¹⁸ Vyhláška ze dne 24. března 2004, kterou se mění vyhláška č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

v rozsahu stanoveném prováděcím právním předpisem pro zotavovací akce a účast pouze fyzických osob, které jsou zdravotně způsobilé¹⁹.

Všichni pedagogičtí pracovníci, tedy učitelé, vychovatelé ale i instruktoři, jsou povinni důsledně dodržovat bezpečnostní předpisy, které se vztahují k jejich pedagogické činnosti a seznamovat s nimi žáky, zjišťovat, zda jsou pro všechny srozumitelné a pochopitelné, a následně provádět kontrolu jejich dodržování. Dále jsou povinni vykonávat náležitý pedagogický dozor podle stanoveného rozvrhu dozorů, účastnit se školení zajišťovaného zaměstnavatelem v zájmu BOZP, podrobit se zkouškám a lékařským prohlídkám stanoveným právními předpisy, hlásit všechny závady a nedostatky, které by mohly ohrozit bezpečnost a zdraví ostatních zaměstnanců či žáků a účastnit se jejich odstraňování.

Prevence

Škola má povinnost zajistit poučení žáků o bezpečnosti při všech činnostech, jichž se žák účastní při vyučování a výchově nebo v přímé souvislosti s ním, tedy i na všech akcích pořádaných školou. Důvodem těchto poučení je prevence, neboť z individuálního i společenského hlediska je vždy lepší škodám předcházet, než je následně napravovat. Škola je povinna učinit záznam o provedení poučení, přičemž jedná-li se o sportovně turistický kurz je vhodné pořídit zápis podepsaný žáky tak, aby bylo možné současně zjistit konkrétní obsah poučení. Toto poučení zajišťuje vedoucí kurzu a mělo by obsahovat poučení o chování nutném k zajištění bezpečnosti, poučení o potřebném vybavení, o zákazech spojených s vodáckým výcvikem a s pobytem v kempech, dále poučení o zvláštních situacích, které mohou nastat, a o tom, jak se v takových situacích chovat (např. o možnosti výskytu vichřic, povodní, požárů, ale i o skutečnostech jako je výskyt klíšťat)²⁰.

Před zahájením kurzu vodní turistiky je vedoucí kurzu povinen vhodným způsobem zjistit úroveň plavecké vyspělosti žáků. Určený pedagogický pracovník před zahájením kurzu zkontroluje potřebné vybavení. Pokud žáci používají vybavení vlastní, je při nástupu na kurz provedena jeho kontrola. Bez potřebného vybavení nemohou být žáci do kurzu přijati.

¹⁹ §12 zákon č. 258/2000

²⁰ Viz příloha č. 3

Zákonní zástupci žáka a zletilý žák předloží před odjezdem prohlášení²¹ o tom, že je žák zdravý, že mu nebylo nařízeno karanténní opatření a ani jim není nic známo o eventuálním styku žáka s nakažlivou chorobou. Toto prohlášení musí být podepsáno v den odjezdu na kurz. V případě, že žák trpí alergickými reakcemi nebo užívá pravidelně léky, informuje o tom zákonný zástupce žáka nebo zletilý žák před odjezdem na kurz pověřeného pracovníka a předá mu potřebné informace. Jedná-li se o zotavovací akci, předloží zákonný zástupce žáka potvrzení o zdravotní způsobilosti

22

potvrzenou praktickým lékařem. Toto potvrzení bude rodičům po skončení akce vráceno. Určený pedagogický pracovník zkontroluje, že žáci mají s sebou průkazky zdravotní pojišťovny. Rovněž se doporučuje před zahájením kurzu sjednat smlouvu s pojišťovnou (jednorázové úrazové připojištění žáků, pojištění pedagogických pracovníků z odpovědnosti za škodu vzniklou při výkonu povolání).

Zákonní zástupci žáka nebo zletilí žáci musí být s dostatečným předstihem informováni o programu kurzu včetně místa a času začátku a konce akce. Při akcích konaných mimo školu, kdy místem pro shromáždění žáků není škola, začíná dozor 15 minut před dobou shromáždění na určeném místě. Po skončení akce dozor končí na předem určeném místě a v předem stanoveném čase.

Škola za žáka neodpovídá v případě, že žák svým chováním poruší školní řád, s nímž byl prokazatelně seznámen, a současně příslušný pedagogický pracovník o tom nevěděl nebo tomu nemohl zabránit (Jabůrková, 2005).

Opatření v průběhu konání kurzu

Kurzy vedou pedagogičtí pracovníci, kteří odpovídají za činnost instruktorů. Jejich činnost řídí a kontroluje vedoucí kurzu. Zároveň kontrolují dodržování předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví. Družstvo žáků škol a tříd samostatně určených pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami tvoří polovina nejvyššího počtu žáků třídy stanoveného zvláštním předpisem.²³ Kurzy s počtem do 30 žáků musí doprovázet tři zletilé osoby, které jsou plně způsobilé k právním úkonům a v pracovněprávním

²¹ Viz příloha č. 3

²² Viz příloha č. 4

²³ § 11 vyhlášky č. 73/2005 Sb.

vztahu ke škole, přičemž minimálně jedna osoba musí být pedagogickým pracovníkem²⁴.

Pedagogičtí pracovníci a instruktoři jsou povinni přihlížet k úrovni pohybové vyspělosti, předchozího výcviku, výkonnosti a zdravotnímu stavu žáků. Program kurzu přizpůsobují aktuálnímu počasí, zařazují včas a v přiměřené míře přestávky pro odpočinek. Vedoucí kurzu odpovídá za zhodnocení stavu sjízdnosti trasy. Pedagogický pracovník odpovídá nejvýše za pět kanoí (kajaků) nebo za dvě pramice (rafty). Při obtížnějších podmínkách vedoucí kurzu počet lodí na jednoho pedagoga sníží. Žáci jsou vybaveni při jízdě plovací vestou, při jízdě na divoké vodě nebo obtížně sjízdných propustech plovací vestou a přilbou. Pokud se v průběhu jízdy na divoké vodě podmínky zhorší nebo se zvýší riziko, vedoucí kurzu jízdu přeruší nebo sjíždění ukončí²⁵.

Program musí být upravován s ohledem na únavu dětí. U týdenních sportovních kurzů je vhodné zařadit zpravidla třetí den půldenní odpočinek od fyzické námahy. Pohyb na vodě je fyzicky velice náročný zejména pro začátečníky, a proto je nutné dbát nejen na dostatečný odpočinek ale i na energetický přísun a pitný režim.

Důležitým faktorem je vhodné oblečení²⁶. Před každým výjezdem na vodu je nutné žáky upozornit a zkontrolovat vhodné oblečení a prostředky, které zajistí dostatečnou ochranu před slunečním zářením i deštěm a chladem. Důležitá je také obuv - měla by mít pevnou podrážku a dobře držet na noze.

Při pohybu na vodě je nezbytné zajistit maximální bezpečnost každému jednotlivci skupiny vytvořením takové organizace, jaká odpovídá charakteru řeky. Nezbytná je kázeň a dodržování pravidel, na které byli žáci upozorněni na začátku kurzu v rámci úvodního školení²⁷. Před každým nástupem na vodu je nutné žáky seznámit s charakterem splouvaného úseku, s organizací etapy, s pravidly bezpečnosti a zkontrolovat bezpečnostní prostředky²⁸.

²⁴ Metodický pokyn MŠMT č.j: 37014/2005

²⁵ Metodický pokyn MŠMT č.j: 37014/2005

²⁶ Viz str. 29

²⁷ Viz příloha č. 3

²⁸ Viz str. 25-31

Z organizačního hlediska je namístě zařadit pravidelné nástupy jednak před zahájením etapy, dále pak před nástupem na vodu po každé přestávce a po skončení etapy. Nejenže přispívají k celkové atmosféře kurzu z hlediska kázeňského, ale hlavně umožňují pravidelné kontroly za cenu minimálních časových ztrát. Do organizace nástupů lze vhodně zapojit samotné žáky.

Základním pravidlem je, že se žádná loď nevydává na vodu sama. Zkušená posádka první lodi musí rozpoznat problematická místa, včas před nimi zastavit a upozornit ostatní. Obtížnější úseky pak sjíždí jedna loď po druhé, ideálně se zabezpečením ze břehu. Členové skupiny by se měli pohybovat tak, aby vždy měli na dohled předchozí a následující loď, a nikdy by neměli předjíždět loď vedoucího (Štemprok, 1983). Pedagogický pracovník nebo instruktor musí mít všechny lodě, za které zodpovídá, neustále na dohled. Poslední loď zaručuje, že nikdo, kdo se dostal na řece do problémů, nezůstane bez pomoci.

Při pádlování jsou jednostranně zatěžovány jen určité svalové skupiny, zvláště svaly paží a trupu. V případě nesprávné techniky není trup dostatečně zapojen a dochází k přetěžování svalů paží a dostávají se bolesti úponů loktů a ramen. Proto je nutné dohlížet na správnou techniku pádlování a dostatečné rozcvičení před jízdou (Bílý, 2001).

Před každým jezem je rozhodně nutné zastavit, prohlédnout si jej, posoudit aktuální sjízdnost, rizika a možnosti účastníků kurzu a teprve potom je možné splutí. V případě jakýchkoliv pochybností lodě přenášíme po břehu. V tomto případě je nezbytné prohlédnout si oba břehy a zvolit ten, po němž je přenášení snadnější a bezpečnější. Mělo by být pravidlem mít s sebou kilometráž příslušné řeky²⁹, kde bývá jez podrobně popsán a doporučen břeh k přenášení. Nikdy se nesplouvají jezy označené jako nesjízdné. Pokud vedoucí kurzu rozhodne o splutí jezu, je nutné, aby on nebo jím pověřená osoba (většinou instruktor) jez účastníkům podrobně popsal, předvedl správný způsob splutí, poučil o nebezpečí, zkontroloval výzbroj a vysvětlil organizaci splouvání. Dále určí zodpovědnou osobu, která bude přímo na jezu organizovat splouvání v příslušných intervalech tak, aby do jezu nenajelo více lodí najednou. Zde je vhodné používat píšťalku. Další osoba, většinou nejzkušenější, vybavena házecí

²⁹ Viz str. 41 a příloha č. 8

šňůrou³⁰ stojí při vlastním sjíždění pod jezem, kde poskytuje záchranu a pomoc těm, kteří splutí jezu nezvládnou. Posádky, které jsou již pod jezem, čekají na společný odjezd, k němuž dává pokyn vedoucí kurzu nebo jím pověřená osoba. V případě, že tyto posádky pomáhají účastníkům, kteří se převrhli, řídí se pokyny pověřené osoby pod jezem (p. Kalous).

Vedoucí kurzu nebo jím pověřená osoba by měli mít k dispozici záchranné prostředky a příruční lékárníčku vybavenou základním obvazovým a dezinfekčním materiálem. V případě zotavovací akce musí být vybavení lékárníčky v souladu s vyhláškou č. 106/2001 Sb.³¹

Případný úraz vedoucí registruje jako školní úraz a zajistí sám nebo prostřednictvím zdravotníka řádné ošetření. Všechny úrazy se zaznamenávají v knize úrazů, a to nejpozději do 24 hodin od okamžiku, kdy se o úrazu dozví pedagogický pracovník. Kniha úrazů je uspořádána tak, aby nebylo možné dodatečně vkládat nebo odstraňovat jednotlivé listy se zápisy, zápisy jsou pořadově číslovány. V knize úrazů se uvádí především tyto údaje:

- osobní data zraněného žáka
- doba a místo úrazu
- druh úrazu
- stručný popis situace, za níž k úrazu došlo
- zda a kým byl úraz ošetřen
- podpis pedagogického pracovníka, který byl svědkem úrazu, případně který byl nejdříve přivolán
- podpis osoby pověřené vedením knihy úrazů

V případě vážného úrazu nebo nemoci informuje vedoucí kurzu neprodleně ředitele školy a rodiče poškozeného žáka a zajistí jeho odvoz domů.

³⁰ Viz str. 31

³¹ Viz příloha č. 5

2.5. Odjezd

Čas a místo zahájení kurzu jsou žákům sděleny s dostatečným časový předstihem, přičemž pedagogičtí pracovníci musí být na určeném místě 15 minut před stanoveným časem³². Sraz by měl být stanoven tak, aby byl dostatek času na záležitosti související s odjezdem. Jedná se především o kontrolu dokumentace - tedy evidence všech žáků, výběr potvrzení o bezinfekčnosti, případně lékařské potvrzení o zdravotní způsobilosti žáka, kontrola průkazů zdravotní pojišťovny - dále pak nakládání zavazadel, poskytnutí informací rodičům, nástup účastníků. Před zahájením cesty by měl vedoucí žáky informovat o časovém plánu, poučit o bezpečném chování při přepravě, zejména při zastávkách na cestě a organizaci příjezdu na místo. V případě cestování veřejnou dopravou poučí žáky o chování ve vozidle a připomene ukázněný nástup, v případě vlaků zpravidla pouze do jednoho vagónu. Upozorní na případné přestupy. Po každé zastávce nebo přestupu je nezbytné žáky znovu zkontrolovat. Vedoucí nastupuje a vystupuje vždy poslední.

2.6. Příjezd na místo

Cestu je nutné naplánovat tak, aby byla v kempu dostatečná časová rezerva na postavení stanů za denního světla. Při příchodu do kempu nahlásí vedoucí kurzu majiteli či vedoucímu kempu počet účastníků a délku pobytu a poradí se o vhodném místě k postavení stanů. Úhradu pobytů v kempech lze předem domluvit telefonicky a hradit fakturou na základě předběžné objednávky nebo platit hotově přímo na místě proti dokladu o zaplacení. V některých případech toto zajišťuje agentura.

Po přihlášení v kempu upřesní vedoucí organizační pokyny pro stavění stanů, provede poučení o bezpečnosti a určí čas shromáždění všech účastníků kurzu. Na tomto shromáždění seznámí žáky s provozním řádem kempu, s programem celého kurzu, rozdělí účastníky do skupin a posádek, skupinám určí vedoucího a vydá pokyny pro následující činnosti. Seznámení s provozním řádem a poučení o bezpečnosti provede vedoucí na každém novém kempu.

³² Metodický pokyn č.j.: 37 014/2005 - 25

2.7. Ubytování

Ubytování volíme většinou ve stanech v kempech. Kemp nám poskytne nejnütnější sociální zázemí, ale přesto je namístě se o vybavení předem informovat. V případě, že žáci spí ve vlastních stanech, je nutné tyto před odjezdem na kurz zkontrolovat. Pozornost musíme věnovat hlavně materiálu vrchní plachty a podlážky - musí být nepropustný, švům - měly by být podlepené a zipům.

2.8. Stravování

Jako nejjednodušší způsob zajištění stravování účastníků se jeví stravování v jídelnách nebo restauracích doplněné každodenním nákupem. Odpadnou tak starosti se zabezpečením odpovídajících hygienických podmínek při vlastním vaření. Je nezbytné předem naplánovat a zajistit veškerou stravu s ohledem na denní program. K nákupu snídaně nebo svačiny doporučit žákům především trvanlivé potraviny. Obědy a večeře lze dohodnout v konkrétních restauracích telefonicky před zahájením kurzu s tím, že přímo na kurzu budeme objednávku vždy s denním předstihem upřesňovat.

2.9. Režim dne

Vedoucí kurzu ve spolupráci s ostatními pedagogickými pracovníky sestavuje režim dne, který odpovídá věku a zdravotnímu stavu účastníků. Při sestavování režimu vycházíme ze znalosti výchovných cílů a konkrétních vnějších i vnitřních podmínek. Základní obsah tvoří činnosti zájmové, rekreační, odpočinkové, veřejně prospěšné a sebeobslužné. Při zařazování činností a určování konkrétního obsahu je nezbytné respektovat požadavky psychohygieny, musíme brát v úvahu kolísání výkonnosti člověka nejen během dne, ale i týdne. Do programu zařazujeme pravidelně odpočinkové činnosti a pevně stanovíme dobu na spánek, osobní hygienu a stravování.

Fyzická a psychická zátěž dětí musí být přiměřená jejich věku, schopnostem a možnostem. Dny odpočinku se stanoví s přihlédnutím k tělesné zdatnosti a aktuálnímu zdravotnímu stavu dětí. Přesuny na vodě se mohou konat pouze za denního světla.

Při sestavování režimu dne je nutné brát v úvahu požadavky dětí a mládeže a rozumným požadavkům je správné vyhovět (B.Hájek, 2003).

Při plánování vodácké túry musíme brát v úvahu mnoho objektivních i subjektivních faktorů včetně aktuálního stavu vody, hodinových i denních výkonů skupiny.

Štemprok (1983,s.143) uvádí: „Podle zkušenosti počítáme asi s těmito přibližnými údaji:

stojatá voda	-	mládež na pramičce	3 - 4 km / h
		kánoe	4 - 6 km / h
peřejnatá řeka	-	velmi široké rozmezí	
		podle podmínek	4 - 12 km / h
potoky, říčky	-		3 km / h

Při kalkulaci předpokládáme, že se z celého dne využije k jízdě na vodě doba od 8 až 9 hodin do 17 hodin, s jednou hodinou polední přestávky. Při propočtu denní činnosti odečítáme čas na ostatní činnost, jako vycházky, nákupy, prohlídky apod. Dále je nutno počítat s dostatečnou rezervou na nepředvídané zdržení, jako poškození lodí, špatný odhad cestovní rychlosti, úraz apod. Při jedno- a dvoudenních zájezdech počítáme s 1,5 až 2 hodinami, u vícedenních s jedním až dvěma dny rezervního času."

Jako doprovodný program volíme rekreační a zájmové činnosti. Využíváme kulturně historických a přírodních památek v okolí řeky, zařazujeme hry podporující rozvoj zdravé osobnosti a interpersonálních vztahů (Šímanovský, 2005) , sportovní (Tůma, 2004) a orientační hry (Kirchner, 2004).

3. Teoretické přednášky

Zařazujeme před prvním nástupem na výcvik a následně pak podle programu kurzu. Přednášky provádí zkušený instruktor nebo pověřený pracovník. Obsah schvaluje vedoucí kurzu. Obsahem úvodního školení je seznámení s vodáckou výbavou, s plavidlem, na kterém bude prováděn výcvik a jeho příslušenstvím, základní technikou jízdy a s pravidly bezpečnosti. Další přednášky jsou zaměřeny na zdokonalování techniky jízdy, na orientaci v klasifikaci obtížnosti vodních toků, na vodní stavby na řekách, na orientaci v mapách a kilometrážích, na pobyt v přírodě a další související témata.

3.1. Vodácká výbava

Pod pojmem vodácká výbava rozumíme souhrn všech věcí potřebných pro provozování vodní turistiky. Jsou to nejen věci nutné pro vlastní jízdu na vodě, ale i věci potřebné k dopravě, táboření, oblečení apod. Vodácká výbava se skládá z výzbroje a výstroje. Výzbroj zahrnuje vše potřebné pro vlastní vodní turistiku - loď a její příslušenství, bezpečnostní pomůcky, krycí zástěry, pádla, pomůcky pro opravu nebo vázání lodí atd. Výstrojí rozumíme oblečení včetně náhradního, ochranné pomůcky a prostředky chránící před slunečním zářením a povětrnostními vlivy. Volbu výzbroje i výstroje ovlivňuje řada faktorů zejména roční období, dále pak obtížnost sjížděného vodního toku, délka pobytu na vodě a mnoho dalších včetně hledisek ekonomických a estetických (Štemprok, 1983).

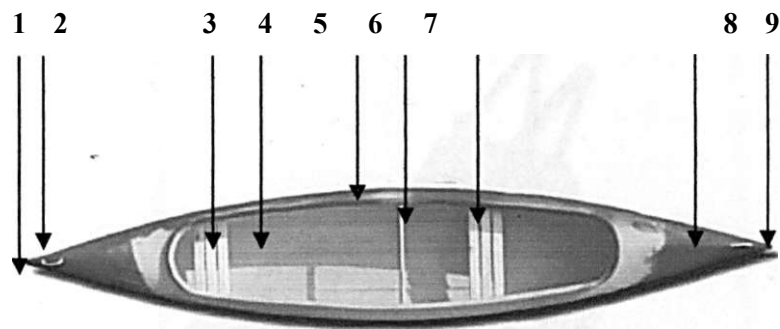
3.1.1. Vodácká výzbroj

Lodě

Základním prvkem vodácké výzbroje je loď. Druh lodě a její typ je dán především účelem, pro nějž bude loď používána. Z toho vyplývá rozdělení lodí podle účelu použití na lodě pro vodní turistiku na divoké vodě, lodě pro turistiku rekreační, lodě pro závodní sport - rychlostní slalom, příp. sjezd na divoké vodě. Další způsob dělení je podle typu lodi na kajaky (pevný nebo skládací), kanoe a pramice. Podle konstrukce lodi zejména z hlediska zakrytí horní části dělíme lodě na otevřené, polokryté a celokryté (uzavřené). Podle použitého materiálu rozlišujeme lodě dřevěné, laminátové nebo plastové (polyetylenové) a plavidla vyrobená z nánosových tkanin (nafukovací, skládací kajaky). Posledním kritériem pro rozlišení lodí je počet členů posádky. Zde pak používáme lodě jednomístné, dvoumístné a vícemístné. Pro snadnější orientaci jednotlivé druhy lodí označujeme následujícím způsobem: C1 - kánoe pro jednotlivce, C2 - kánoe pro dvojici, C3 a více - kánoe pro trojici a více, T2, T3 atd. - turistická loď s otevřenou palubou, K1 - kajak pro jednotlivce, K2 - kajak pro dvojici, F1, F2 - skládací nafukovací loď pro jednotlivce, dvojici, R2, R4, R6 - nafukovací raftové čluny (Štemprok, 1983, a Bílý, 2001). Vzhledem ke specifické příslušenství jednotlivých plavidel soustředíme další pozornost pouze na dvoumístné plastové turistické kanoe, které jsou podle našich předpokladů nejčastěji používaným typem lodí pro školní kurzy.

Části a příslušenství lodi

Každá loď by měla mít na přídi a zádi úchyty, připevněné k lodi a vyrobené z materiálu, který unese váhu lodi naplněné vodou. Vyztužená vrchní zahnutá část lodi tzv. límec vymezuje otevřený prostor v lodi pro posádku a zavazadla. Kýl je vyztužení lodi zabraňující podélnému prohýbání dna. Sedačky umožňují posádce pohodlné sezení a dobrý kontakt s lodí. Vzpěra je zpevňující prvek lodi a zároveň slouží k upevnění zavazadel v lodi. Pro dokonalé vysušení lodě popřípadě i za jízdy je loď vybavena houbou.

Obr.č. 1 : Popis dvoumístné turistické kanoe

Popis obrázku:

1	záď
2	úchyt
3	sedačka přední
4	zadní kýl
5	límec
6	vzpěra
7	sedačka přední
8	paluba
9	příd'

Krycí zástěry

Krycí zástěry označované vodáky jako špricdeky se používají jako ochrana proti vniknutí vody do lodi shora a ze stran při jízdě v peřejích nebo při převržení, popřípadě proti dešti a chladu. Používají se na lodích otevřených , polozavřených i zavřených. Zvýšený otvor, často dvojitý, upevněný nad pasem vodáka, nazýváme komín. K jejich výrobě se používají různé nepropustné materiály, dokonalejší zástěry jsou zhotoveny z neoprenu (Bílý, 2001). Protože připevnění zástěry pod límec lodi musí být tak pevné, aby vydrželo tlak vody, má zástěra vždycky pomocné poutko, které umožňuje její uvolnění.

Obr. č. 2 : Krycí zástěra

Bezpečnostní prvky

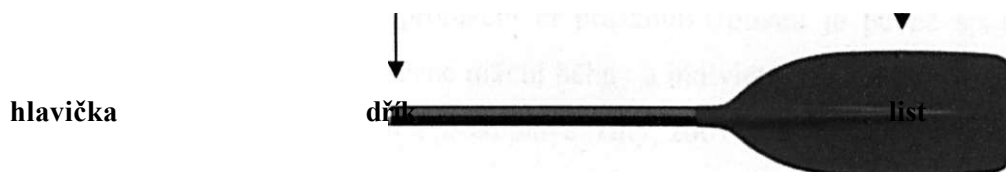
Bezpečnostními prvky nazýváme takové, které umožňují v případě převržení bezpečnou záchranu lodí. Jsou to úchyty (viz popis lodi na s. 26), chytací šňůry a vzduchové komory. Úchyty musí být nejen dostatečně pevné, ale i silné , aby umožnily dobré chycení těžké lodi a přitom se nezařezávaly do ruky. Pro svou odolnost proti hnití a vysokou pevnost v tahu se používají nejčastěji polyamidová nebo polyesterová lana o průměru 10 -15 mm. Úchyty slouží nejen k záchraně lodi, ale i k jejímu přenášení a k připevnění chytací šňůry.

Chytací, obecně nazývanou koníčkovací, šňůru využíváme k záchraně lodi zejména v místech s velkou hloubkou. Lze ji používat i při spouštění prázdné lodi jezem tam, kde je to možné a bezpečné, a také k uvazování lodi. Aby koníčkovací šňůra splňovala

svůj účel, musí být dostatečně dlouhá, zpravidla dvou až třinásobek délky lodi, dostatečně pevná, tak aby udržela loď naplněnou vodou a silná tak, aby se nezařezávala do ruky. Musí být vhodným způsobem připevněna k lodi, aby neohrožovala jezdce v případě zvrhnutí. Šňůru nikdy neomotáváme okolo prstů, rukou ani jiných částí těla a nikdy se k ničemu nepřivazujeme (Müller, 2007). Upevnění chytací šňůry k lodi žákům názorně předvedeme a všem umožníme praktické vyzkoušení.

Pádla

Podle obtížnosti vodního toku volíme nejen typ vhodné lodi, ale i vhodné pádlo. Pádlo má tyto části: hlavička nebo hruška, dřík a list. Tradiční turistické pádlo má protáhlý užší list. Délka pádla by měla být taková, aby vodákovi sahalo k bradě +/- 5 cm (*Malý průvodce světem outdooru 2007*, s.145). Dřevěná pádla jsou vyráběna jako lepená, často s dýhováním tvrdou vrstvou. Zůstávají v oblibě i přes nástup dalších materiálů. Pádla s listy z termoplastu a žerdí z duralu jsou odolná a relativně lehká (Bílý, 2001, s.45) . Bílý uvádí, že spodní paže by měla držet pádlo asi 15 cm od listu. Držíme-li pádlo ve vodorovné poloze nad hlavou, musí být úhel mezi předloktím a pádlem a zároveň úhel v lokti 90° (Bílý, 2001).

Obr.č. 3: Popis turistického pádla

3.1.2. Vodácká výstroj

Oblečení

Oblečení na vodu volíme podle počasí s tím, že musíme brát v úvahu jeho možnou změnu. Vždy bychom tedy s sebou měli mít oblečení do deště a zimy a minimálně jedno náhradní oblečení pro případ namočení. Správně zvolené oblečení a obuv chrání před nepříznivými vlivy prostředí a neomezuje v pohybu na suchu, při pádlování ani ve vodě. Vybíráme oblečení z lehkých rychleschnoucích a nepromokavých materiálů. Nesmíme zapomínat na dostatečnou ochranu proti slunci včetně pokrývky hlavy a slunečních brýlí. Důležité jsou boty, které by měly dostatečně chránit nohy při chůzi po kamenitém dně a měly by pevně držet na noze. *Malý průvodce světem outdooru 2007* vymezuje obecné požadavky na obuv pro vodácké sporty tak, že nesmí ztěžovat opuštění lodi, dostatečně chrání nohu, zůstane na noze i při plavání, které neztěžuje a ideálně nezadržuje vodu, rychle schne, neklouže, je pohodlná a chrání před chladem.

Helmy

Vodácká helma chrání před úrazem hlavy zvláště při zvrhnutí jezdce, používá se od obtížnosti toku WW II ³³. Měla by splňovat základní požadavky: ochranu hlavy, týla, spánků, možnost dobrého rozhledu, musí dobře sedět, netlačit, musí v ní být slyšet. Materiál musí být odolný proti proražení či prasknutí. Upínání je pevně spojeno se skeletem nýtováním, umožňuje pevné držení helmy a individuální úpravu zapínání pod bradou. Výplň je nenasákavá, helma proto plave (Bílý, 2001, s. 49).

Vesty

Vesty jsou vyráběny ze syntetických tkanin výraznějších barev. Výplň je z materiálů PU či PVC.

Bílý (2001, s.48) uvádí, že: „...vesty musí povinně používat děti do 12 let při jakémkoli pohybu na vodě, pro ostatní jsou doporučeny od obtížnosti toku WW II či při plavbě na velkých vodních plochách.“ Na druhou stranu v příručce *Malý průvodce světem outdooru 2007* (s. 146) se dočteme: „...Pro děti a mládež je povinná na jakékoliv vodě.

" Viz příloha č.7

Nezbytná je na rozlehlejší vodní plochy, kde je daleko ke břehu, a určitě pro řeky nad WWII." V každém případě Metodický pokyn MŠMT č.j.:37 014/2005-25 v článku 16 odstavci 5 uvádí:"Žáci jsou vybaveni při jízdě plovací vestou, při jízdě na divoké vodě nebo obtížně sjízděných propustech plovací vestou a přilbou."

Vesty mohou zachránit život, slouží jako prevence, v neposlední řadě i jako právní pojistka vedoucího akce, pomáhají udržovat tělesnou teplotu a chrání před nárazy. Tvarově by vesta měla dobře padnout, nebránit pohybu, nepadat či vyjíždět přes obličej. Dobrá je možnost individuálního přizpůsobení na těle pomocí popruhů s přezkami, zipů, či suchých zipů. Vesta plní svůj účel jen tehdy, má-li ji vodák na sobě dobře zapnutou.

Podle Bílého (2001, s.48) by vesta pro turistiku měla mít nosnost minimálně 7,5 kg a v zásadě platí, že vesta by měla udržet hlavu vodáka nad vodou. *Malý průvodce světem outdooru 2007* uvádí (s. 146):"Od roku 1997 podléhají vesty povinnému schvalování a měly by odpovídat evropské normě EN 393 nebo 395. Vesta by měla mít nosnost alespoň 4 kg pro děti a 6 kg pro dospělé."

Při dlouhodobém užívání hmotnost vesty klesá v důsledku stlačování hmotného materiálu vesty. Stará vesta s nízkou nosností je nefunkční, a tím nebezpečná. Proto je před začátkem výcviku dobré, aby si každý vyzkoušel nosnost své vesty.

Obr. č. 4: Plovací vesta

Lodní pytel / barel

Doplňkem vodácké výstroje je nepromokavý lodní pytel nebo barel k uložení suchých věcí (oblečení, svačiny, doklady, peníze, telefony, fotoaparáty aj.). Vodní pytle jsou vyráběny z nepropustných materiálů. Jak u lodních pytlů, tak u barelů musíme dbát na správné uzavření. Proti ztrátě v případě převržení lodi je pojistíme přivázáním na kratší provázek ke vzpěře lodi. Jsou-li velké váhové rozdíly posádky a náklad těžší, měl by být vždy umístěn tak, aby se nezměnily jízdní vlastnosti lodě, tj. nejtěžší věci k těžišti.

Obr. ě 5: Lodní pytel a barel

Házecí pytlík

Jedná se vlastně o lano ve vaku, které se hodí na pomoc člověku, který se nemůže dostat z vodního bubnu nebo je v nějaké svízelné situaci a voda ho nemilosrdně drží nebo dokonce stahuje. Při opakovaném použití vaku je možné ho naplnit vodou a hodit znovu.

Házecí pytlík je vyroben z tkaniny s kouskem nenasákavého materiálu, aby pytlík plaval na hladině, a 15 až 25 m plovoucího lana o průměru minimálně 8mm. V případě potřeby uchopíme vyčnívající konec lana, uvolníme zavírání a hlasitě a jasně dáme plovoucímu najevo, že jsme připraveni k hodů. Bezpečný hod je dobře mířený, to znamená mírně po proudu před plavce (lano na hladině plave pomaleji) a o několik metrů dál (proud lano rychle stahuje zpět ke břehu). Zachraňovaný může míření zachránci usnadnit tím, že zdvihne obě ruce nad hladinu a rozpřáhne je co nejvíce do šířky - tím zvýší také svoji šanci na rychlé chycení lana. Lano pak drží pevně oběma rukama na prsou a zůstane

v poloze na zádech, což usnadní dýchání v rychlém proudu (*Malý průvodce světem outdooru 2007*).

Chytání házečího pytlíku je dobré vysvětlit na břehu, a poté vyzkoušet na vhodném místě jak z pozice zachraňujícího, tak zachraňovaného.

Obr. č. 6: Házečí pytlík

Obr. č.: Předvedení použití házečky na břehu

3.2. *Základní výcvik jízdy na řece*

Metodické poznámky

Jízda na lodi je složitý komplex úkonů, ovlivňovaných lodí, pádlem a proudem vody. Zvládnutí a správná koordinace těchto úkonů vyžaduje pečlivý výcvik³⁴.

Jednou ze základních podmínek úspěšného postupu při výcviku na vodě je vhodný terén. V případě výcviku na proudící vodě volíme mírný (rychlost cca 3 m/s), s jasnými rozhraními, s dlouhými a pravidelnými vlnami. Ideální je dlouhý jazyk, který má po obou stranách vratné proudy alespoň 3 m široké, takže se v nich loď snadno otočí. Nejvhodnější podmínky nacházíme pod jezy s vozovými propustmi, na soutocích řek apod. (Štemprok, 1983, s.133 - 134).

Před zahájením samotného výcviku je třeba žákům vysvětlit roli každého člena posádky. Výcvik bychom měli zahájit nácvikem spouštění kanoe na vodu, nastupování, správného sedu nebo kleku v lodi vystupování a vytažení lodi z vody. Po předvedení, vysvětlení a procvičení základních záběrů následuje nácvik opuštění lodi při převržení, jejího dopravení ke břehu a vylití vody za účasti obou členů posádky. Důležitou kapitolou výcviku jsou pravidla bezpečnosti a záchrana na vodě. Při výcviku je nutné postupně zvyšovat nároky a obtížnost cvičných terénů, ale až po dokonalém zvládnutí předchozího. Během kurzu by žáci měli získat zkušenosti a poznat, v které situaci ten který záběr použít, aby bezpečně projeli obtížnější terén a získat praxi v udržování stability lodi. Proto využíváme během etap každého vhodného úseku k výcviku - na každém vratném proudu cvičíme zastavení a nový výjezd, využíváme cvičení v brankách, nacvičujeme záchranu tonoucího, trénujeme rychlost, obratnost, vytrvalost, stabilitu apod.

K výcviku lze využít her (Šimanovský, 2005, s.140 - 141 a Kirchner,2004, s.56 - 60). Umožňuje-li to technické zázemí, je dobré výcvik nahrát na videokameru a při následné produkci demonstrovat případné chyby.

³⁴ Více viz Štemprok 1983 s. 132-133

Role členů posádky

Před nasednutím do lodi je třeba se dohodnout, kdo bude zadák a kdo háček. Zadák je ten, kdo sedí na zádi lodi a musí zvládnout řízení lodi. Háček sedí na přídi lodi, pádluje, respektuje pokyny zadáka a hlásí kameny nebo jiné překážky v řece.

Spouštění lodě na vodu, nastupování a vystupování

Pádlo nám může sloužit jako podpěra při nastupování z příkrého břehu. V tom případě se jednou rukou opíráme o pádlo a druhou snášíme loď. Loď pokládáme na vodu špičkou proti proudu. Špaček (1990, s. 15) uvádí: „Loď je u břehu špičkou proti proudu....Háček nastupuje do lodi první....Na úzkých tocích, kde není možno otočit loď, startujeme proti proudu, avšak nastupujeme v obráceném pořadí." Vycházíme-li z konkrétní popsané situace (úzký tok, kde není možno loď otočit) musíme vyjádření „startujeme proti proudu“ logicky považovat za tiskovou chybu. Zajac (1983, s. 179) naopak o nastupování do lodi říká, že kormidelník nastupuje do lodi první a háček nastupuje až tehdy, když je kormidelník připraven pádlovat. Podobná je situace i v případě vystupování z lodi. V tomto případě Špaček (1990, s. 15) popisuje vystupování z lodi tak, že první vystupuje zadák a Zajac (1983, s. 179) naopak, že první vystupuje háček. Z praktických zkušeností bychom se mohli přiklánět k pravidlu, které uvádí Zajac a to na základě principu, že kormidelník řídí loď a musí tedy být v lodi první a opouštět ji poslední. Může totiž nastat situace, kdy při nastupování nebo vystupování loď strhne proud a kdyby v ní zůstal samotný háček, mohl by ji ze své pozice ovládat jen velice obtížně.

Je-li v místě vyplutí silný proud, musí oba, háček i zadák, udělat náklon směrem po proudu, jinak voda loď podtrhne a převrátí. Náklon musí být tím větší, čím je tok silnější. Pokud je ale až příliš silný, je lepší vyrazit přímo po proudu.

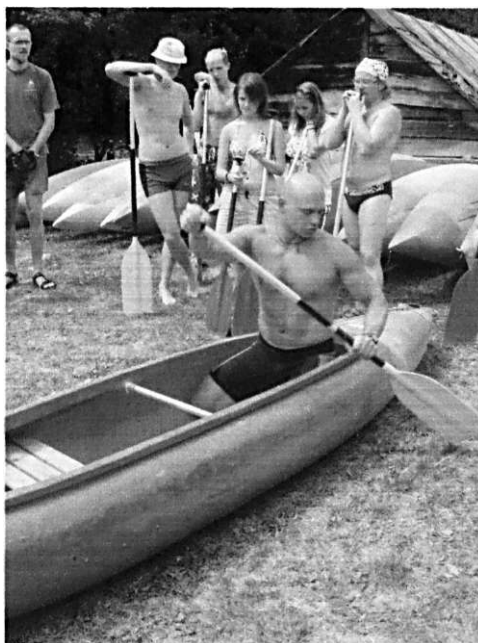
Stejně jako při vyplouvání, tak i při kotvení se většinou zastavuje přídi proti proudu. Posádka před vhodným místem k zakotvení provede obrat ke břehu a pádlováním proti proudu sníží rychlost lodi natolik, aby byl háček schopen se něčeho pevného na břehu chytanou (zaháknout). Přistávat s přídi po proudu se dá jen tam, kde proud není silný a loď se dá zastavit kontrováním.

Správný sed a klek

V klasické kánoi se sedí na lavici zhruba v prostředku či na straně, na které bude dotyčná osoba pádlovat. Nohy jsou pokrčené, u kotníků zpravidla překřížené a kolena se lehce opírají o borty, čímž tělo získá lepší rovnováhu. V těžších terénech je nezbytný klek, neboť zvyšuje stabilitu lodi snížením jejího těžiště a dává předpoklady k použití všech prvků techniky jízdy. Také je nutné dohodnout se, kdo na které straně bude pádlovat. Téměř každému vodákovi se na jednu stranu drží pádlo lépe než na tu druhou, proto je ideální, jede-li v lodi taková dvojice, kdy jeden má přirozenější pravou a druhý levou stranu. Není-li to možné, nezbyvá, než aby se jeden z nich obětoval - v náročnějších úsecích se zpravidla lepší strana nechává zadákovi, aby se mu dobře kormidlovalo, a na klidné vodě si čas od času strany prohazují (Štemprok, 1983).

Základní záběry

Základní techniku jízdy je potřeba žákům srozumitelně vysvětlit a předvést. První přednáška probíhá na břehu před vyplutím, kdy instruktor předvede a vysvětlí základní záběry. Nejdůležitější záběry na kanoi včetně nejčastějších chyb podrobně vysvětluje Špaček (1990, s. 16 - 25). Bílý (2001, s.62 - 78) a Štemprok (1983, s. 79 - 125) doplnili teoretický výklad ilustracemi a Zajac (1983, s. 179 - 187) fotografiemi.

Obr. č. : Předvedení a vysvětlení záběrů instruktorem na břehu

Zásady správné taktiky vedení lodi

Štemprok (1983) shrnuje obecné zásady správné taktiky vedení lodi do několika bodů:

1 Nechytat se lodi

Lod' chytáme až když se zvrhne.

2 Spoléhat se na pádlo

Pádlo je pro vodáka na vodě jedinou oporou, proto jej nikdy nepouští z rukou. Pohání a řídí jím loď a zajišťuje její stabilitu.

3 Na vodě být klidný

Neví-li si vodák momentálně rady, nedělá nic a drží loď v přímém směru jízdy.

4 Dobře číst vodu

Čtením vody nadlouho určujeme základní směr jízdy. Sledujeme tok před sebou na vzdálenost 50 - 100 m. Čtením nakrátko řešíme vlastní vedení lodi a sledujeme přitom tok na vzdálenost 5 - 10 m. Podle utváření vody (vln, tišin, jazyků a vracáků) je nutno usuzovat na překážky, které máme před sebou. Před překážkou, kterou nelze přechít z vody, zastavíme a prohlédneme si ji.

5 Vhodná rychlost lodi

Loď je dobře ovladatelná, jede-li rychleji nebo pomaleji než voda. Rychlost lodi výrazně zpomalují mělčiny nebo velké vlny.

6 Využití vlastností lodi

Podle druhu lodi, na které jedeme, musíme volit taktiku jízdy.

7 Naučit se rozlišovat překážky

Překážky na vodě jsou umělého nebo přirozeného charakteru. Překážku je nutno si vždy prohlédnout, buď z lodi, nebo ze břehu. Prohlížíme-li překážku z lodi, volíme způsob, který je pro daný druh lodi bezpečný.

Záchrana na vodě

Na základě zkušeností je nebezpečí na vodě tradičně rozdělováno na nebezpečí objektivní a subjektivní, přičemž jako objektivní nebezpečí můžeme chápat všechny faktory z okolního prostředí a jako subjektivní faktory vycházející z osoby vodáka tedy z jeho fyzického a psychického stavu. Podle Bílého (2001) jsou nebezpečné situace, do kterých se vodák dostává, téměř vždy důsledkem subjektivních chyb, přestože mohou být způsobeny i objektivními příčinami. Je ale málo objektivních příčin, které nelze předvídat.

Při kanoistickém výcviku se často setkáváme se zvrhnutím. V zájmu minimalizace rizika je nutné, aby se této situaci věnovala při výcviku náležitá pozornost. Při převržení je třeba zachovat rozvahu a klid. Poté, co jsme se dostali ven z lodi, nepouštíme pádlo z ruky a při vynoření se orientujeme, kde jsme. Snažíme se co nejdříve uchopit loď za špičku respektive za úchyt na špičce, která je výše po proudu, a srovnat loď tak, aby její podélná osa byla souběžná s proudem. Loď necháme dnem vzhůru, aby byla nadnášena vzduchem, který v ní zůstal. Hrozí-li nebezpečí úplného zalití lodi, kdy v ní nezůstane žádný vzduch, je výhodnější vyskočit z lodi dříve než se zcela zatopí vodou. Plaveme na zádech, nohy pokrčené dopředu ohmatávají terén, necháváme se unášet proudem a mírným tahem se snažíme loď přibližovat ke břehu. Nikdy neplaveme před lodí, protože by nás mohla nebezpečně přitlačit na překážku. Pokud nám zhoršený fyzický stav nebo nebezpečný terén komplikuje záchranu materiálu, snažíme se sami co nejrychleji dostat ke břehu a materiál zachraňujeme ze břehu. Samozřejmostí je pomoc posádce převržené lodi od ostatních členů výpravy (Štemprok, 1983).

Pokud je terén obtížnější a převržený není sám schopen rychle se dostat ke břehu je nutná cizí pomoc. Mlynařík tuto situaci popisuje takto: „ Zachránce přistrčí jednu ze špiček své lodi (nejlépe zadní) před plovoucího, ten se jí pevně zachytí a jezdec v lodi ho přejezdem nebo traverzem dotáhne ke břehu. Zachraňovaný sám leží na hladině v poloze na břicho a plaváním nohama usnadňuje vlečení. ...Plovoucí se nikdy nesmí chytat záchranné lodě jinak než za špičky nebo se dokonce snažit na loď vylézt, protože hrozí nebezpečí převržení i záchranné lodě...Pokud máme možnost volby, snažíme se dotáhnout převrženého ke vnitřnímu břehu řeky (uvnitř oblouku). Tento břeh je obvykle

snížený , spadá pozvolna do vody, která je zde klidnější a je zde proto také snazší vytlít vody i nasednutí."

V některých obtížných terénech je možno poskytnout pomoc pouze ze břehu. Zachránce musí převrženého dostatečně předjet, na vhodném místě vystoupit z lodě a některým z házecích prostředků (lano, házecí pytlík apod.) poskytnout pomoc³⁵ (Mlynařík, 1985).

Pokud je zachraňovaný ve stavu, kdy není schopen se sám aktivně účastnit záchrany, musí zachránce za ním do vody. V tomto případě musí být zachránce dokonale zajištěn, aby nebyl ohrožen i jeho život. Proveďte se to navázáním na lano prsním úvazem. Protože se jedná o neznámý terén, vstupuje Zachránce do vody co nejopatrněji. Pokud musí skočit, skočí po nohou s nakročením a rozpažením tak, aby dosáhl co nejmenšího ponoru. K. tonoucímu se musí přiblížit rychle, ale tak, aby si zachoval přehled o situaci. Je nutné využívat proudů a „vracáků" a uvědomit si, že rychle tekoucí voda je vždy silnější než my sami. Po zachycení tonoucího narovná zachránce jeho tělo na vodu a fixuje jeho polohu přitahením k vlastnímu tělu. Obě těla jsou přitom naznak. V této poloze jsou přitaheni druhým zachráncem ke břehu pomocí jisticího lana, jehož druhý konec lana je uvázán např. ke stromu.

Po vytažení tonoucího je třeba, aby mu byla poskytnuta předlékařská první pomoc. Při tonutí je nutné začít podle pravidel resuscitace s oživováním okamžitě, a to již při dopravě postiženého ke břehu ve vodě. První vdechy z plic do plic aplikuje zachránce ihned, jakmile to poměry jen trochu dovolí. Při úrazech je třeba poskytnout pomoc v takovém rozsahu, aby bylo zabráněno dalšímu zhoršení zdravotního stavu postiženého a zajištěny životně důležité funkce. Zlomeniny a vykloubeniny je nutno řádně fixovat, u tržných ran zastavit krvácení a alespoň provizorně ošetřit.

Po poskytnutí první pomoci je nutno zajistit přepravu raněného do míst přístupných vozidlu záchranné služby, nebo jeho transport přímo k lékaři.

Jakékoliv vypadnutí z lodě může končit odřeninami a drobnými tržnými ranami, naraženinami a podlitinami na některé části těla. Ani tyto úrazy bychom neměli podceňovat a po skončení túry bychom měli navštívit odborného lékaře, aby zjistil skutečnou závažnost poranění (Mlynařík, 1985).

³⁵ Viz. házecí pytlík s. 29

3.3. *Řeka a věci kolem ní*

Klasifikace obtížnosti vodních toků

Hodnocení obtížnosti vodních toků slouží především ke zvýšení bezpečnosti při vodní turistice. Obtížnost vodního toku určuje řada faktorů, z nichž nejdůležitější jsou : spád řeky (udává se v ‰) > průtok vody (m³/sec) a charakter koryta řeky. Obecně lze říci, že s rostoucím spádem a průtokem stoupá obtížnost toku. Charakter řečiště pak první dva faktory ovlivňuje. Řeky s poměrně širokým korytem a pravidelným tvarem dna bývají i při značném spádu a zvýšeném průtoku méně obtížné než řeky s korytem úzkým, nepravidelným a zataraseným balvany. V mezinárodním kontextu se používá mezinárodní stupnice obtížnosti vodních toků. Stupnice obsahuje devět stupňů, plynule navazujících. Pro mírně tekoucí vody je používáno označení tří stupňů ZWA, ZWB, ZWC (z něm. Zahmwasser - doslova "krotká voda").

Divoké vody jsou označovány symboly WW I až WW VI (z něm. Wildwasser "divoká voda"). Jemnější rozlišení je zde vyjádřeno znaménky (+) a (-). WW III+ je obtížnější než WW III³⁶.

Zařazení vodního toku do jednotlivých stupňů obtížnosti se vztahuje vždy k tzv. optimálnímu vodnímu stavu. Za nižších vodních stavů bývá terén nebezpečný vzhledem k možnosti poškození lodě, za vyšších vodních stavů se obtížnost někdy i výrazně zvýší. Zařazení určitého úseku toku neznamená, že v průběhu plavby se nesetkáme s obtížnějšími místy.

Obtížnost daného úseku bývá udávána vždy průměrná. Překonávání vodních staveb bývá, byť krátkodobě, obtížnější. Minimální stav vody je velmi důležitý údaj na vodočtu, který udává dolní hranici sjízdnosti řeky. Je to stav vody na vodočtu, při kterém je možno úsek k dalšímu vodočtu celý bezpečně sjet. Okamžitý stav na jednotlivých vodočtech získáme od Českého hydrometeorologického ústavu (ČHU) buď hlášením ve sdělovacích prostředcích, na teletextu nebo telefonicky. Minimální stav vody pro daný úsek udávají kilometráže a vodáctví průvodci (Štemprok, 1983).

³⁶ Viz příloha č. 7

Vodní stavby

Podmínky pro provozování vodní turistiky jsou do značné míry ovlivňovány umělými vodními stavbami, sloužícími především vodohospodářským a energetickým účelům. Úpravy toků jako kanály, stupně jezy a přehradu řadíme mezi takovéto stavby

Přehrada je výrazná příčná stavba, která často vzdutím horní hladiny zaplavuje vodácky atraktivní peřejnaté úseky. Navíc přenášení hrází bývá často obtížné (např. Ohře v Kadani).

Jez je rovněž příčná stavba sloužící k regulaci řek, k získání energie pro pohon mlýnů a hamrů, pil, hydroelektráren a pro přívod vody do továrních objektů a zavlažovacích systémů. Klasické jezy, stavěné původně z dubového dřeva a určené pro propouštění vorových soustav, byly na českých tocích stavěny již od XV. století. Často bývají přerušeny na vhodném místě propustí (šlajсна, vrátka). Dříve postavené jezy mají většinou šikmou spádovou desku. Voda, která odtéká od jezu, tvoří často velké vlny, ale přitom odteče plynule a není při případném převržení nebezpečná.

Nově stavěné jezy, často opatřené pohyblivými přepadovými konstrukcemi, jsou budovány z betonu. Pod jezem je vytvořeno tzv. vývařiště, zabraňující vymílání dna a prodlužující životnost vodní stavby. Vývařiště brzdí kinetickou energii vody, vrací ji zpět a vytváří zpětnou vlnu, která při dostatečné síle vody rotuje a vytváří válec. Velké válce na nově stavěných stavbách dokáží při větším vodním stavu držet několik dní naplaveniny velkých kusů dřeva a jiného plovoucího materiálu. Pohyblivé přepadové klapky regulují průtok vody jezem dle vodního stavu. K likvidaci pohybové energie dochází většinou ve vývařišti, kde vznikají vodní válce.

Některé delší propusti mají zubovitě uspořádané dno, které postupně snižuje energii vody v malých drobných válečcích. Je to tzv. retarderová propust (propust - Modřany, České Budějovice,...).

Stupeň upravuje spád řeky na krátkou vzdálenost tak, aby nedocházelo k přílišnému transportu materiálu po dně řeky. Stupeň je charakteristický tím, že voda proudí až k přepadové hraně. Proto je zde málo místa na přistání.

Náhon je vlastně umělé řečiště, které odvádí vodu k průmyslovým účelům. Končí většinou česly, zabraňujícími vniknutí velkých plujících předmětů do soustrojí mlýna či turbíny.

Kanál je větší umělé řečiště. Bývají budovány pro účely vodohospodářské, zavodňují rozsáhlá území, splavňují úseky řek apod. Vyznačují se relativně velkou stabilitou vodního stavu. Typickým příkladem je Nová řeka mezi obcemi Majdalena a Veselí n.L. v jižních Čechách (Kračmar, 2001).

Kilometráže, vodácké průvodce a jejich použití

Jsou to publikace, které přinášejí závažné informace o vodních tocích dané oblasti ze zorného úhlu kanoistů, vodáků, vodních turistů. Jsou zpracovány v různých formách a poskytují množství informací o vodním toku, resp. o bezprostředním navazujícím okolí. Množství a kvalita informací závisí na pečlivosti zpracování tématu. V kilometrážích³⁷ můžeme najít obvykle tyto údaje a popisy:

- situační náčrtek, popisující daný úsek, či tok;
- stručný popis řeky;
- kilometrový údaj důležitých orientačních bodů (mosty, osady, jezy, komunikace, ...)
- stupně, obtížnosti jednotlivých úseků
- umístění vodočtů s údajem minimálního vodního stavu sjízdnosti,
- výraznější překážky (jezy, vodní stavby), obtížnější místa s určením směru jízdy či místa přenášení;
- nadmořskou výšku orientačních bodů pro příp. výpočet spádu;
- tábořiště, kempy, ubytování, zásobování;
- doporučená místa startu a ukončení plavby
- stručné údaje pro kulturní poznávací činnost

Vodácký průvodce je obdobou kilometráže, specifikovaný na jeden nebo několik vodních toků. Charakteristika okolí je výraznější, jsou přesněji dána východiska pro

³⁷ Viz příloha č.8

poznávání přírodních a kulturních zajímavostí. Průvodce bývá navíc obohacen o historický pohled na popisovanou oblast, jakož často i o stručné základy jízdy na lodi .

Kilometráže i průvodci časem zastarávají. Je proto nutné brát údaje s určitou rezervou a v nepřehledných obtížnějších úsecích pozorně sledovat řeku před sebou, případně úsek ze břehu prohlédnout. Vznikají nové vodní stavby, jezy, kanály, regulace, mosty, mění se charakter řeky. Tyto objekty rovněž i chátrají stárnou a rozpadají se. Toto vše výrazně ovlivňuje charakter řeky (Kračmar, 2001).

Empirická část

1. Pořádání kurzů vodní turistiky na školách v ČR - výzkum

1.1. Cíl

V tomto výzkumu bylo cílem zjistit, jaký je současný stav pořádání kurzů vodní turistiky na náhodně vybraných základních a středních školách v České republice, jaké jsou důvody nepořádání těchto kurzů a jaký přínos spatřují v kurzech pedagogové a žáci.

1.2. Výzkumný vzorek

Výzkumu se zúčastnilo náhodně vybraných 94 škol a 74 účastníků vodáckých kurzů.. Jeden podsoubor tvořilo 45 základních škol, druhý 49 středních škol v celé České republice a třetí žáci středních i základních škol. Školy byly náhodně vybrány na internetových stránkách, žáci byli účastníky kurzů pořádaných různými školami prostřednictvím agentury zabývající se pořádáním vodáckých kurzů. Výzkumný vzorek není statisticky významný vzhledem k nízkému počtu zkoumaných škol. Zkoumat všechny školy v republice by bylo technicky a finančně náročné a zaměřit se na školy jedné oblasti by nebylo objektivní, protože se dá předpokládat, že v oblastech okolí řek vhodných k pořádání kurzů bude kurzy pořádat více škol.

1.3. Výzkumné metody

Pro zpracovávání téma byly zvoleny metody kvantitativního výzkumu, konkrétně byly použity dva typy nestandardizovaných dotazníků³⁹, jeden pro školy a druhý pro žáky. Oba dotazníky byly sestaveny tak, aby respondent zaškrtnl jednu nebo více možností, popřípadě napsal stručnou odpověď. Nosnost dotazníku byla ověřena v předvýzkumu na malém souboru lidí - kolegů z místních škol a žáků, kteří se zúčastnili kurzu vodní turistiky v loňském roce.

www.ziikladniskoly.cv., www.stredniskoly.cz

³⁹ Viz přílohy č. 9 a 10

Dotazník pro školy byl umístěn na internetu ⁴⁰ tak, aby bylo možné odeslání vyplněného dotazníku jedním kliknutím myši. Sběr dat ze škol z celé ČR se tak maximálně urychlil a bylo dosaženo minimální ekonomické náročnosti. Na emailovou adresu školy byl zaslán e-mail se žádostí o vyplnění obsahující odkaz na výše zmíněnou adresu. V první fázi odpovědělo pouze 30 základních škol, data ze zbývajících sedmnácti byla získána dodatečným výzkumem na jiných školách. Dodatečný výzkum byl prováděn stejným způsobem jako základní výzkum.

Žáci, účastníci kurzů, byli o vyplnění dotazníku požádáni poslední den konání kurzu .

1.4. Výkumné předpoklady

Na základě praktických zkušeností můžeme předpokládat, že v současné době je méně škol, které kurzy vodní turistiky pořádají než těch, které tyto nepořádají.

Dalším předpokladem je hypotéza, že častěji kurzy pořádají střední školy než základní školy, přičemž pod pojmem střední školy jsou zde myšleny všechny školy sekundárního vzdělávání bez rozdílu, tedy jak gymnázia, tak střední odborné školy a učiliště. Můžeme předjímat, že věk účastníků kurzu bude od 11 do 20 let.

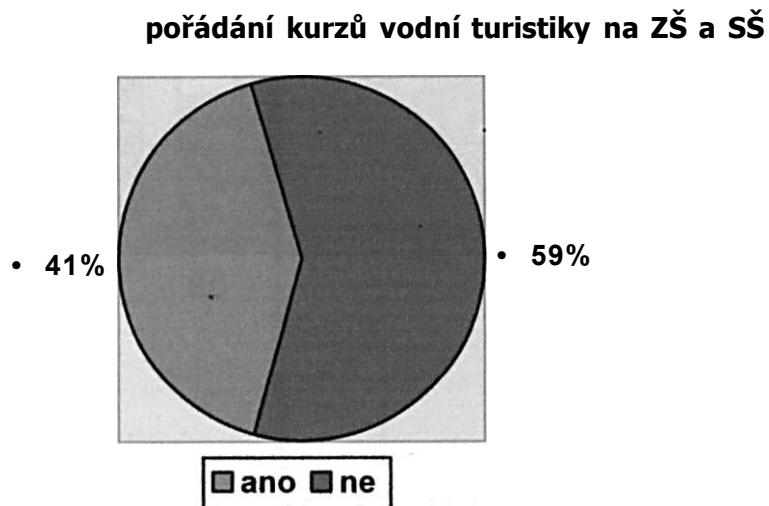
Častější příčinou, proč většina škol upustila od pořádání kurzů budou pravděpodobně ekonomické důvody než nezáměr žáků nebo pedagogů. S otázkou ekonomické náročnosti kurzu může souviset i způsob zajišťování kurzu . Je-li zajištění instruktorů prostřednictvím agentury pro školu finančně náročnější, dá se předpokládat, že více škol pořádajících kurzy se bude snažit zajistit kurz svými pedagogickými pracovníky. Jiná by mohla být situace v otázce zajištění vybavení. Školy vlastníci starší vybavení jej budou pravděpodobně využívat. Těžko lze předpokládat, že by školy pořizovaly nové vlastní vybavení, které je drahé a vyžaduje údržbu. V tomto ohledu se jeví ekonomicky výhodnější zajištění vybavení přes agenturu. Mezi nejčastěji používanými plavidly by mohly být kanoe, rafty nebo pramice. Podle názoru pana Kalouse podloženého mnohaletými zkušenostmi se kurzy nejčastěji pořádají v květnu, červnu nebo v září.

⁴⁰ www.asiootus.cz/dotaznik.htm

Z hlediska přínosu kurzů je možné usuzovat na to, že jak žáci, tak pedagogové budou vidět kladný přínos kurzů a že z dětí, kteří kurz se školou absolvovaly bude více těch, kteří budou chtít jet na kurz znovu než těch, kteří už nepojedou.

1.5. *Výsledky a interpretace*

Stav pořádání kurzů vodní turistiky na středních a základních školách obecně popisuje grafč.1

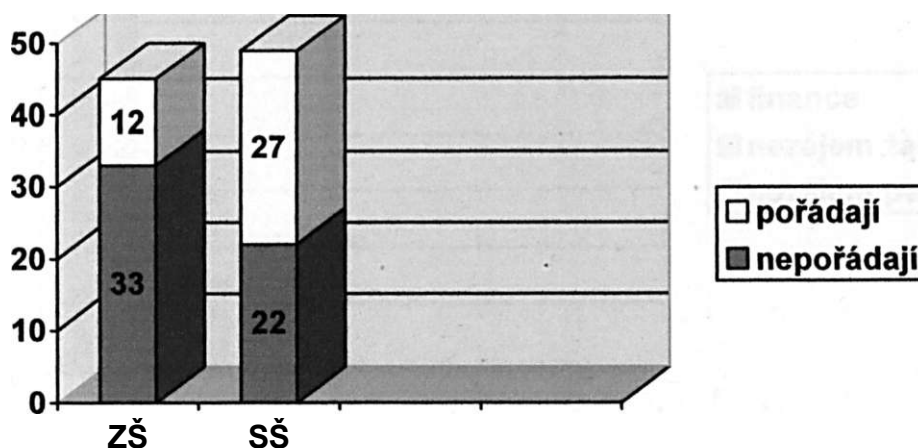

Graf 1

Celý výběrový soubor představoval 94 škol. 41% z nich (39 škol) uvedlo, že kurzy pořádaly. 59% (55 škol) kurzy nepořádalo. Výzkum potvrdil hypotézu, že v současné době je méně škol, které kurzy vodní turistiky pořádaly než těch, které se těmito kurzy zabývaly. Tato hypotéza vedla k dalším otázkám.

Srovnání základních a středních škol z hlediska pořádání kurzů vodní turistiky ukazuje graf 2.

stav pořádání kurzů vodní turistiky na ZŠ a SŠ

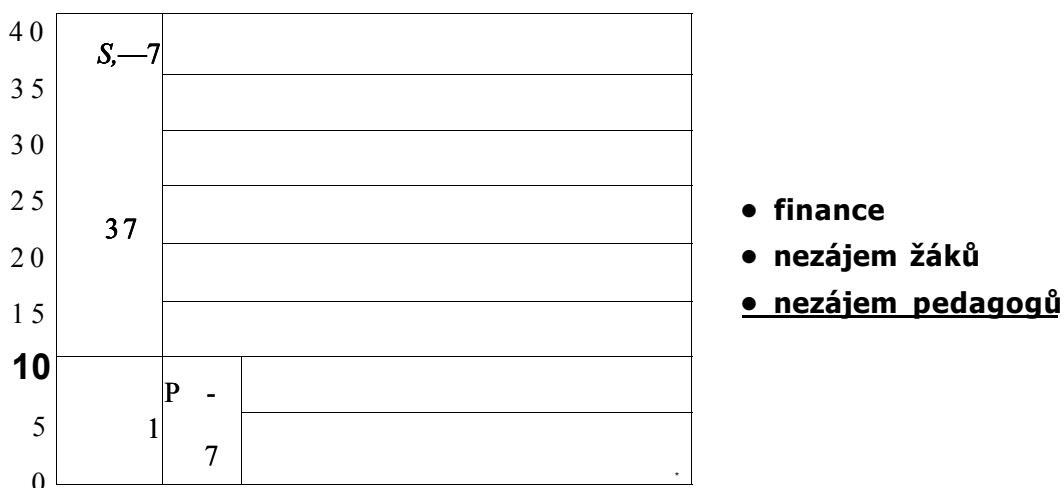

Graf 2

Na vodorovné ose jsou znázorněny typy škol: ZŠ - základní školy, SŠ - střední školy. Svislá osa ukazuje počet zkoumaných škol. Bylo zjištěno, že z dotazovaných 45 ZŠ pořádalo kurzy asi 26% (12 škol) a ze 49 středních škol 55% (27 škol). Všechny ZŠ pořádaly kurzy pro žáky ve věku 11-16 let, 96% SŠ (47 škol) uvedlo, že pořádá kurzy pro žáky ve věku 16 - 20 let a 4 % (2 školy) pro žáky ve věku 11 - 20.

Bylo prokázáno, že kurzy pořádaly převážně střední školy. Z tohoto zjištění lze usuzovat na to, že základní školy jsou v pořádání těchto kurzů zdrženlivější z důvodu věku žáků a s tím související úrovní jejich psychického vývoje. Tato hypotéza ovšem nebyla předmětem aktuálního výzkumu. V úvahu byly brány jiné dva důvody, pro které mohou školy od pořádání těchto kurzů upouštět. Jako nejpravděpodobnější se jeví příčiny ekonomické, dalším důvodem by mohl být nezáměr ze strany žáků nebo pedagogů. Zjištěný stav ukazuje graf 3.

důvody nepořádání kurzů

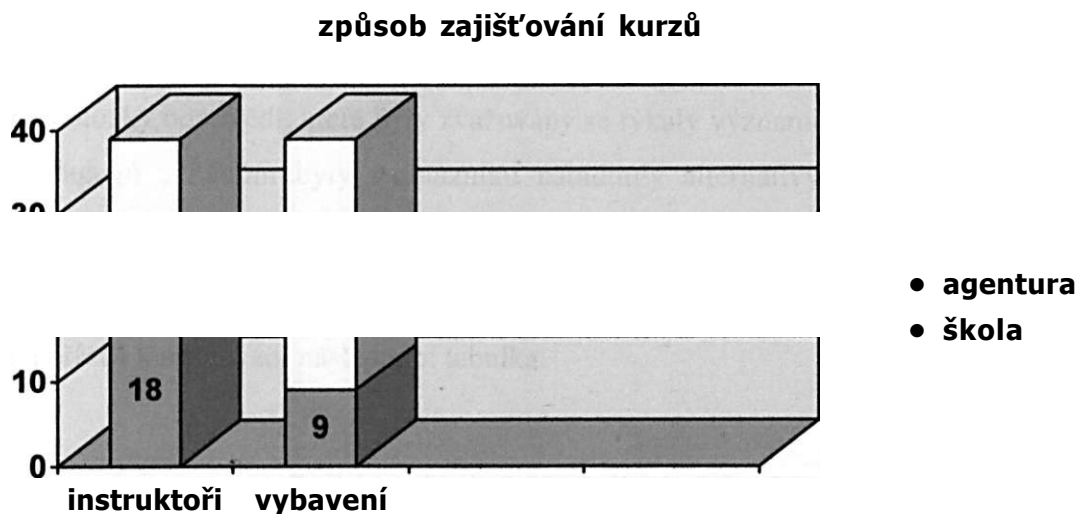

Graf 3

V této položce by nebylo účelné rozlišovat základní a střední školy, protože se dalo předpokládat, že všechny tři faktory mohou hrát stejnou roli na obou typech škol.

Modrý sloupec znázorňuje asi 67% škol (37 škol), které uvedly jako hlavní důvod finance. Jsou tu zahrnuty jak finanční možnosti žáků, tak školy. Asi 20% škol (11 škol) uvedlo nezájem ze strany žáků a asi 13% (7 škol) ze strany pedagogů. Nezájem ze strany pedagogů byl dotazován z důvodu, že takový projekt jako je jakýkoliv sportovní kurz nelze realizovat bez entuziasmu všech zainteresovaných osob. Byla potvrzena hypotéza, že největším problémem je ekonomické zajištění a to jak ze strany školy, tak ze strany žáků.

Další dvě položky, které byly porovnávány, byly způsoby zajišťování instruktorů a vybavení, tedy zda uvedené služby zajišťovala škola z vlastního vybavení a vlastními zaměstnanci, či zda využívala služeb agentur. Způsoby řešení ukazuje graf 4.

Graf 4

Vodorovná osa znázorňuje, o které služby jde, zda se jedná o zajištění instruktorů nebo vodáckého materiálu, tedy raftů, kanoí, pádel, vest aj. Modré sloupce představují zajištění školou, žluté zajištění agenturou. Zjistili jsme, že v oblasti zajištění instruktorů vodní turistiky dávalo asi 46% (18 škol) z uvedených 39 přednost zajištění z řad vlastních zaměstnanců a naopak 54% (21 škol) spoléhalo na služby agentur. V tomto bodě se naše hypotéza nepotvrdila. Vysvětlení může být například takové, že školy spoléhají na profesionalitu instruktorů zaměstnávaných agenturami. Vybavení zajišťovalo přes agentury 77% (30 škol) a 23% (9 škol) využilo vybavení vlastní. Zde se nabízí jednoduché vysvětlení: vodácké vybavení je drahé, vyžaduje údržbu a doprava je poměrně složitá, proto je pro většinu škol jednodušší a především levnější pověřit tímto úkolem agenturu. V případě škol, které využily vlastního vybavení šlo pravděpodobně buď o školy, které tradičně pořádají několik kurzů každý rok nebo o školy, které vlastní zbytky staršího vybavení.

70 % SŠ (34 škol) z dotazovaných používá kanoe a 30 % (15 škol) rafty. Zhruba 47 % ZŠ (21 škol) používá kanoe a stejný počet škol používá rafty 6 % (3 školy) uvedlo pramice.

79% všech dotazovaných škol (74 škol) uvedlo, že pořádají kurzy v květnu nebo červnu a 21% (20 škol) v září.

Závěrečné položky odpovědí, které byly zvažovány se týkaly významu kurzů z hlediska žáků a pedagogů . Žákům byly v dotazníku nabídnuty alternativy, přičemž nebyli omezeni počtem možných voleb a navíc mohli uvést svou vlastní odpověď\ Pedagogům byl dán prostor pro vlastní vyjádření.

Názory na přínos kurzů uvádí následující tabulka:

přínos kurzu	uvedeno žáci	pořadí	uvedeno učitelé	pořadí
příjemně strávený čas a zážitky s učiteli mimo školu	119	1.	16 (zážitky)	4.
seznámení se s novým sportem	81	2.	59	2.
navázání nových vztahů zlepšení vztahů s kamarády	55	3.	67 (utuzení kolektivu, prohlubování vztahů)	1.
odpočinek od školy	49	4.	15 (rekreace)	5.
poznávání kraje v okolí řeky	45	5.	11	7.
zlepšení fyzické kondice	31	6.	13 (výchova ke zdraví)	6.
Bližší poznání sebe sama	0		33	3.

Získané výsledky jsou zajímavé a vybízí k porovnání už z toho důvodu, že z řad žáků se vyjádřilo 74 respondentů a z řad pedagogů 75. Skupiny respondentů jsou vyrovnané, výsledky lze tudíž vzájemně porovnávat. Porovnáme-li, jaký přínos kurzů vidí pedagogové a jaký žáci, zjistíme, že se v mnoha ohledech shodují. Je třeba uvést, že pedagogové samozřejmě hodnotili přínos pro žáky, zatímco žáci přínos pro sebe. Dále pak fakt, že žákům byly nabídnuty alternativy, které jim s velkou pravděpodobností vyhovovaly, protože možnosti k uvedení vlastního názoru využívali jen v tom smyslu, že vyjadřovali svůj celkový dojem z kurzu. Překvapivé bylo, že pedagogové s malými odchylkami ve formulaci v podstatě uváděli shodné položky s položkami uvedenými v dotazníku pro žáky.

Na první místo žáci volili příjemně strávený čas a zážitky s učiteli mimo školu. Budeme-li to porovnávat s tím, co učitelé uváděli nejčastěji, můžeme dojít k závěru, že zatímco žáci pochopitelně ke svému věku touží po zážitcích, pedagogové jako profesionálové vidí hlavní přínos ve vytváření, udržování a prohlubování sociálních vztahů, v upevňování kolektivu, se kterým se jim následně bude ve škole lépe pracovat. Nicméně je třeba vidět i touhu žáků po zážitcích s učiteli mimo školu, která může znamenat potřebu kontaktu s autoritou v méně formálním prostředí, možná potřebu sblížení se s učitelem. Sociální vztahy jsou pro žáky podle výsledků také důležité, uvedli je na třetím místě. To je pochopitelné vzhledem k tomu, že se jedná o pubescenty a postpubescenty, tedy o děti a mládež v období, kdy jsou vrstevnické vztahy na předním místě. S tímto životním obdobím souvisí i touha po poznávání nového, tedy i nových sportů a zvláště pro chlapce důležitá možnost měření sil. Kdybychom tuto položku sloučili s položkou zlepšení fyzické kondice, pod kterou jsme z hlediska pedagogů zařadili pojmy jako výchova ke zdraví, vedení ke sportu, výchova ke zdravému životnímu stylu, získávání nových sportovních dovedností atd., zařadil by se tento ukazatel na druhé místo z hlediska žáků a z hlediska pedagogů dokonce na první. Tento fakt může být ovlivněn skutečností, že dotazník vyplňovali pravděpodobně tělocvikáři nebo učitelé, kteří mají ke sportu blízko. Pojem uvolnění ze školy jsme mohli přiřadit k pojmu uváděnému pedagogy jako rekreace, můžeme-li rekreaci chápat jako obnovu duševních a tělesných sil, která má velký vliv na

intelektuální, tělesný i sociální rozvoj osobnosti. Jde o čínorodý a rozvíjející se koncept využití volného času, o harmonické utváření osobnosti, o její rozvoj v somatické, psychické i psychosociální oblasti. Přitom musí naplňovat představy a uspokojovat potřeby těch, jimž je rekreace určena - zábavu, vzdělání, odpočinek od každodenní činnosti a to je v případě žáků škola. I význam tohoto přínosu hodnotily obě skupiny podobně. Stejně je to i s poznáváním okolí řeky, které učitelé často formulovali jako poznávání přírodních a kulturních památek. Můžeme se opět domnívat, že tento údaj je ovlivněn zaměřením učitele.

Z 74 účastníků kurzů 72, tedy zhruba 97% uvedlo, že se v budoucnosti chce zúčastnit vodní turistiky na některých základních a středních školách v České republice, jaké jsou důvody nepořádání těchto kurzů a jaký přínos spatřují v kurzech pedagogové a žáci. Tím byl splněn cíl výzkumu.

1.6. Shrnutí

Získaná fakta potvrzují naplnění většiny předpokladů uvedených v úvodu výzkumné zprávy. Potvrdila se hypotéza, že v současné době je méně škol, které kurzy vodní turistiky pořádají než těch, které tyto nepořádají. Dále výzkum poukázal na dvě skutečnosti a to, že častěji kurzy pořádaly střední školy a že hlavní důvody, proč se na školách kurzy neorganizovaly byly důvody ekonomické. To potvrzuje složitou ekonomickou situaci škol, pro které je velmi složité financovat cokoliv nad rámec výuky a to i přesto, že většina pedagogů i žáků vysoce hodnotila význam sportovních kurzů. Důvodem menšího počtu kurzů nebyl podle informací získaných výzkumem nezájem žáků ani pedagogů. Dále se ukázalo, že školám, které kurzy pořádaly záleželo na profesionálním zajištění kurzu a zvolily spolupráci se specializovanými agenturami. Potvrdila se skutečnost, že účastníci kurzů jsou žáci ve věku od 11 do 20 let a nejčastěji

jsou kurzy pořádány v měsících květnu, červnu nebo září. Nejčastěji využívanými plavidly jsou na středních školách kanoe a na základních školách kanoe a rafty.

Získané poznatky mohou posloužit jak školám, tak zmíněným agenturám, které mají zájem své služby přizpůsobit potřebám konkrétních škol.

Závěr

Teoretická část bakalářské práce vycházela z poznatků psychologie, pedagogiky, pedagogiky volného času a platných právních předpisů. Podrobně byla charakterizována problematika organizace kurzů vodní turistiky na školách. Na základě poznatků z psychologie, pedagogiky, pedagogiky volného času a sociální pedagogiky byl přiblížen význam a poslání pořádání kurzů na školách. V další části byla podrobně analyzována organizační příprava kurzu. Do té bylo zahrnuto personální obsazení, pracovně právní a ekonomické zajištění, zajištění vodácké výbavy, zabezpečení bezpečnosti a ochrany zdraví a podrobné zpracování přípravy kurzu včetně všech potřebných administrativních dokumentů uvedených v příloze práce.

Empirická část bakalářské práce metodou kvantitativního výzkumu zjišťovala stav pořádání kurzů vodní turistiky na některých školách v ČR. Zabývala se zkoumáním příčin, které ovlivňují pořádání kurzů na školách a zjišťovala způsob zabezpečení vodáckého vybavení a instruktorů u škol kurzy pořádajících. Byly zpracovány informace o nejčastěji používaných plavidlech, věku účastníků a nejpreferovanějších měsících v roce. V závěru zkoumala názory pedagogů a žáků na význam kurzů.

Poznatky vyplývající z výzkumu nereprezentují přesný stav pořádání kurzů na školách v celé České republice, ale nabízejí podněty a informace potřebné pro ředitele škol, pedagogické pracovníky a pracovníky agentur pořádajících kurzy pro školy.

Přehled použité literatury

- BARTÁK, J. *Základní kniha lektora/trenéra*. Praha: 2003. 222s.
- BÍLÝ, M., KRAČMAR, B. a NOVOTNÝ P. *Kanoistika*. Praha : 2001. 132s.
- HÁJEK, B. *Nástin metodiky vedení zájmové činnosti*. Praha: 2007. 65 s.
- HÁJEK, B., HOFBAUER, B., PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: 2003. 105s.**
- HOFBAUER, B. *Děti, mládež a volný čas*. Praha: 2004. 173 s.
- JABŮRKOVÁ, V., VLČKOVÁ V. *Pedagogický pracovník mezi paragrafy*. Olomouc: 2005. 130 s.
1214-326X
- KIRCHNER, J., HNÍZDIL J. *Orientační hry nejen do přírody*. Praha: 2004.104 s.
- Malý průvodce světem outdooru 2007*. Outdoor media, s.r.o., 2007. Praha. ISSN
- MLYNAŘÍK, M. a kol. *Záchrana ve vodní turistice*. Doplněk učebních textů pro cvičitele VT.1985. 34s.
- MÜLLER, O.Co byste měli vědět, než vyplujete? Fotografie Honz, Fantomas, *HYDRO speciál*, srpen/srpen 2007, zvláštní vydání HYDROmagazínu, s.10-13
- ŠIMANOVSKÝ, Z. ŠIMANOVSKÁ B. *Hry pro posílení zdravé osobnosti*. Praha: 2005. 159s.
- ŠPAČEK O.,MRZENA, V. a VÍT Z. *Jedeme na vodu*. Praha: 1990. 160s.
- ŠTEMPROK, K. a kol. *Vodní turistika*. Praha : Olympia, 1983. 221 s.
- TŮMA, M., TKADLEC, J. *Hry s míčem pro děti*.Praha: 2004. 91 s.
Vodácká mapa Vltava.Zlín. ISBN 80-7224-147-8
- VANĚK, M. A kol. *Psychologie sportu*. Praha: 1984.202 s.
- ZAJAC, Aurel a kol.*Sporty a turistika na vodě*. Bratislava : 1983. 264s.

Přehled příloh

- Příloha č. 1 Přihláška na kurz vodní turistiky
- Příloha č. 2 Prohlášení o bezinfekčnosti
- Příloha č. 3 Poučení žáků o pravidlech bezpečnosti
- Příloha č. 4 Vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte k účasti na zotavovací akci a škole v přírodě
- Příloha č. 5 Minimální rozsah vybavení lékárničky pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě
- Příloha č. 6 Návrh programu pětidenního kurzu vodní turistiky na Vltavě
- Příloha č. 7 Mezinárodní tabulka obtížnosti vodních toků
- Příloha č. 8 Ukázka z kilometráže
- Příloha č. 9 Dotazník pro účastníky vodáckého kurzu
- Příloha č. 10 Dotazník pro pedagogy

Příloha č. 1 Přihláška na kurz vodní turistiky

Přihlašuji tímto svého syna/ svoji dceru

ze třídy.....na kurz vodní turistiky pořádaný SOU technickým v Chomutově

poslání kurzu: poskytnout žákům základní výcvik techniky jízdy na lodích, rekreace

obsah: viz příložený program

Kurz proběhne v termínu.....v

Předpokládaná cena kurzu činí ..... Kč (ubytování, doprava, pojištění, plná penze).

Zálohu ve výši ..... Kč budeme vybírat dne

Zbývající částku doplaťte do

Bližší podrobnosti ohledně odjezdu, místa konání, ubytování, požadovaného vybavení apod. budou přihlášeným zájemcům sděleny na informativní schůzce ve škole, rodičům navíc dopisem.

V Chomutově dne

podpis rodičů

Příloha č.2 Prohlášení o bezinfekčnosti

Prohlašuji, že hygienik ani ošetřující lékař nenařídil mému dítěti

bytem_____ani jiným osobám, které s ním žijí ve společné domácnosti, karanténní opatření a že mi též není známo, že by v posledním týdnu přišlo moje dítě do styku s osobami, které onemocněly přenosnou nemocí. Prohlašuji, že mé dítě nemá vši ani hnidy!

Jsem si vědom/a právních následků, které by mne postihly, kdyby toto prohlášení nebylo pravdivé.

Toto prohlášení podepište v den odjezdu dítěte!

dátum . . . . .podpis rodičů (zákonného zástupce)

Charakter provozu hromadné akce vyžaduje, aby zákonní zástupci dítěte uvedli případné závažné skutečnosti o zdravotním stavu, které vyžaduje mimořádnou pozornost (např. alergie, trvalé užívání léků apod.). Léky s návodem k užívání a zdravotní průkaz pojištěnce dejte dětem s sebou v označené obálce.

Alergie:

Trvalé užívání léků:

Rodné číslo dítěte:

Pojištěno u zdravotní pojišťovny:

Telefonní spojení na rodiče - domů:

- do práce:

Příloha č.3 Pravidla bezpečnosti pro sportovní kurzy Gymnázia Oty Pavla

Prohlašuji, že budu na sportovním kurzu

ve dnech.....dodržovat vedle školního řádu Gymnázia Oty Pavla následující pravidla bezpečnosti:

1. Důsledně dodržovat pravidla BOZP, o kterých mne poučí pověřený pracovník.
2. Důsledně dbát všech pokynů pedagogického dozoru.
3. Důsledně dodržovat denní režim stanovený vedoucím kurzu.
4. Bez souhlasu pedagogického dozoru nelze opustit místo konání kurzu (ani krátkodobě).
5. Dodržovat zákaz kouření, požívání alkoholu a jiných omamných látek po dobu kurzu. Žádnou z těchto látek nelze na kurz vozit a ani během kurzu nakupovat.
6. V případě zvláštních situací (např. vichřic, povodní, požárů) dbát pokynů pedagogických pracovníků.

Závažné porušení výše uvedených pravidel bezpečnosti lze řešit vyloučením žáka z kurzu na vlastní náklady.

Na loď potřebujete následující vybavení:

- Plavky
- Triko
- Kalhoty
- Pokrývka hlavy
- Nepromokavá bunda nebo pláštěnka
- Obuv
- Opalovací krém + sluneční brýle

Na lodi s sebou musíte mít vždy jedno náhradní oblečení. Vybírejte oblečení z lehkých rychleschnoucích a nepromokavých materiálů. Obuv musí pevně držet na noze (pantofle jsou nevhodné).

Protože jde o pobyt v přírodě, upozorňujeme na možný výskyt klíšťat a doporučujeme vybavit se ochrannými prostředky.

Následují jména a podpisy všech zúčastněných žáků:

Příloha č. 4 Vzor posudku o zdravotní způsobilosti dítěte

k účasti na zotavovací akci a škole v přírodě

Jméno, popřípadě jména a příjmení posuzovaného

dítěte

datum narození

adresa místa trvalého pobytu nebo jiného

pobytu

Část A) Posuzované dítě k účasti na škole v přírodě nebo zotavovací akci (dle §8, zákona č. 258/200 Sb.)

a) je zdravotně způsobilé*)

b) není zdravotně způsobilé*)

c) je zdravotně způsobilé za podmínky (s omezením)

*)

Posudek je platný 12 měsíců od data jeho vydání, pokud v souvislosti s nemocí v průběhu této doby nedošlo ke změně zdravotní způsobilosti.

Část B) Potvrzení o tom, že dítě

a) se podrobilo stanoveným pravidelným očkováním ANO - NE

b) je proti nákaze imunní (typ/druh)

c) má trvalou kontraindikaci proti očkování (typ/druh)

d) je alergické na

e) dlouhodobě užívá léky (typ/druh, dávka)

datum vydání posudku

podpis, jmenovka lékaře

razítko zdrav. zařízení

Poučení: Proti části A) tohoto posudku je možno podat podle ustanovení § 77 odst. 2 zákona č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, návrh na jeho přezkoumání do 15 dnů ode dne, kdy se oprávněné osoby dozvěděly o jeho obsahu. Návrh se podává písemně vedoucímu zdravotnického zařízení (popř. lékaři provozujícímu zdravotnické zařízení vlastním jménem), které posudek vydalo. Pokud vedoucí zdravotnického zařízení (popř. lékař provozující zdravotnické zařízení vlastním jménem) návrhu nevyhoví, předloží jej jako odvolání odvolacímu orgánu.

Jméno, popřípadě jména a příjmení oprávněné

osoby

Vztah k dítěti

Oprávněná osoba převzala posudek do vlastních rukou

dne

V.....dne

podpis oprávněné osoby

Posudek byl oprávněné osobě do vlastních rukou doručen dne

(stvrzuje se přiloženou "doručenkou")

*) Nehodící se škrtněte.

Příloha č. 5 Minimální rozsah vybavení lékárníčky

pro zotavovací akce pro děti a pro školy v přírodě

I. Léčivé přípravky (pouze ty, jejichž výdej není vázán na lékařský předpis)

- tablety nebo čípky proti bolestem hlavy, zubů (analgetika)
- tablety nebo čípky ke snížení zvýšené teploty (antipyretika)
- tablety proti nevolnosti při jízdě dopravním prostředkem (antiemetika)
- živočišné uhlí
- nosní kapky na uvolnění nosních dýchacích průchodů
- kapky, roztok (sirup) nebo tablety proti kašli (antitusika, expektorancia)
- kloktadlo pro dezinfekci dutiny ústní a při bolestech hltanu (stomatologika)
- mast nebo sprej urychlující hojení, např. popálenin (dexpantenolový sprej)
- oční kapky nebo oční mast s dezinfekčním účinkem, oční voda na výplach očí
- mast nebo gel při poštípání hmyzem (lokální antihistaminika)
- tablety při systémové alergické reakci (celková antihistaminika)
- přípravek k dezinfekci kůže a povrchových ran
- dezinfekční prostředek na okolí rány
- inertní mast nebo vazelína

II. Obvazový a jiný zdravotnický materiál

- gáza hydrofilní skládaná kompresy sterilní, různé rozměry
- náplast na cívce, různé rozměry
- rychloobvaz na rány, různé rozměry
- obinadlo elastické, různé rozměry
- obvaz sterilní, různé rozměry
- obinadlo škrtící pryžové
- šátek trojcípý
- vata obvazová a buničitá
- teploměr lékařský
- rouška resuscitační
- pinzeta anatomická
- pinzeta chirurgická rovná
- lopatky lékařské dřevěné
- lékařské rukavice pryžové
- rouška PVC 45 x 55 cm
- dlahy pro fixaci, různé rozměry

III. Různé

- nůžky
- zavírací špendlíky, různé velikosti
- záznamník s tužkou
- svítilna/baterka včetně zdroje"

Příloha č. 6 Návrh programu pětidenního kurzu vodní turistiky na Vltavě

Účastníci: 16 - 20 let

VLTAVA - 5 dní

1. den sraz ve Vyšším Brodě do 12,00 hod.
základní instruktáž a teorie, výcvik na vodě, splutí kjezu Bílý mlýn,
výcvik na jezu, návrat do kempu
táborák, zhodnocení výcviku, seznámení s programem
2. den splutí úseku Vyšší Brod - Branná pod Ceříriem (21 km)
po cestě výcvik na jezech, střídání posádek, prohlídka hradu Rožmberk
3. den splutí úsek Branná - Český Krumlov (13 km)
prohlídka města a hradu
4. den splutí úseku Český Krumlov - Zlatá Koruna (19 km)
výcvik na jezech
prohlídka kláštera
5. den ráno kontrola a přebírání stanů
splutí úseku Zlatá Koruna - Boršov (19 km)
přebírání a kontrola vodáckého materiálu, nakládání lodí,
odjezd

Tabulka 1
Stupni obtížnosti vodních toků

Stupeň	Název	Charakteristika	Znalosti jezdce	Technické vybavení	Zásady
ZW A	stojaté vody	říeproudící nebo jen nepatrné proudící toky (přehrady, jezera apod.)	bez nároků	otevřené lodě vSech typů	znalost plavání, děti plovací vesty
ZW B	klidné vody	slabé proudící toky (2—3 km/hod.), přehledné	bez nároků	otevřené lodě vSech typů	znalost plavání, děti plovací vesty
ZWC	mírní proudící	rychlost proudu cca 3 — 5 km/hod., přehledný lok	znalost základního záberu	otevřené lodě vSech typů	znalost plavání, děti plovací vesty
WW I	lehká	pravidelní proudnice a pravidelné vlny, malé peřeje, iasté meandry s rychle tekoucí vodou, zarostlé břehy	dtto ZW A + zpětný záber, při delších túrách dobrá fyzická kondice	otevřené lodě vSech typů	dtto ZW + lodě zajištěné proti potopení
WW II	mírné léžky	nepravidelné vlny a proudnice, střední peřeje, slabé vílce a víry, nízké stupně, malé peřeje v silné meandrujících nebo mílo přehledných řečištích	znalost vSech základních záberů (řízení a ovládnutí lodi)	obratné otevřené lodě (slalomový typ), vhodnější kryté lodě	dtto WW I + mládež povinné plovací vesty
WW III	těžká	přehledný průjezd s vysokými nepravidelnými vlnami, větší peřeje, vílce a víry, „karfióly“. střední peřeje v úzkém (zarostlém) řečišti, rychlý proud v silné meandrujícím řečišti	velmi dobré ovládnutí lodi, znalost vSech záberů, znalost „čtení“ vody, trénovanost	jen kryté lodě, doporučen ochranný oděv	plovací vesty a přilby nutné, dobré úchyty na lodích, lodě zajištěné proti potopení
WW IV	velmi těžká	vysoké vlny a dlouhé peřeje, velké válce, víry a „karfióly“. mílo přehledný průjezd, prohlídka úseků většinou potřební	znalost eskymáckého obratu vhodná, nutná dobrá fyzická kondice a trénovanost	dtto III + ochranný oděv — neopren nebo dobrý gumový oděv	dtto III + jízda ve skupinách
WW V	mimořádně těžká	extrémní peřeje, vílce a víry, prohlídka, event znalost terénu nezbytní	znalost eskymáckého obratu nutná, velmi dobrá fyzická i psychická kondice	dtto IV + speciální slalomové nebo sjezdové lodě s bezvadným vybavením	jen pro specialisty a špičkové jezdce v ustálených družstvech
WW VI	hranice sjízdnosti	vSeobecně nesjízdné, při optimálním vodním stavu event, sjízdné při vysokém riziku	dtto V	dtto V	jízdu na těchto úsecích nelze obecně doporučit

v

PS

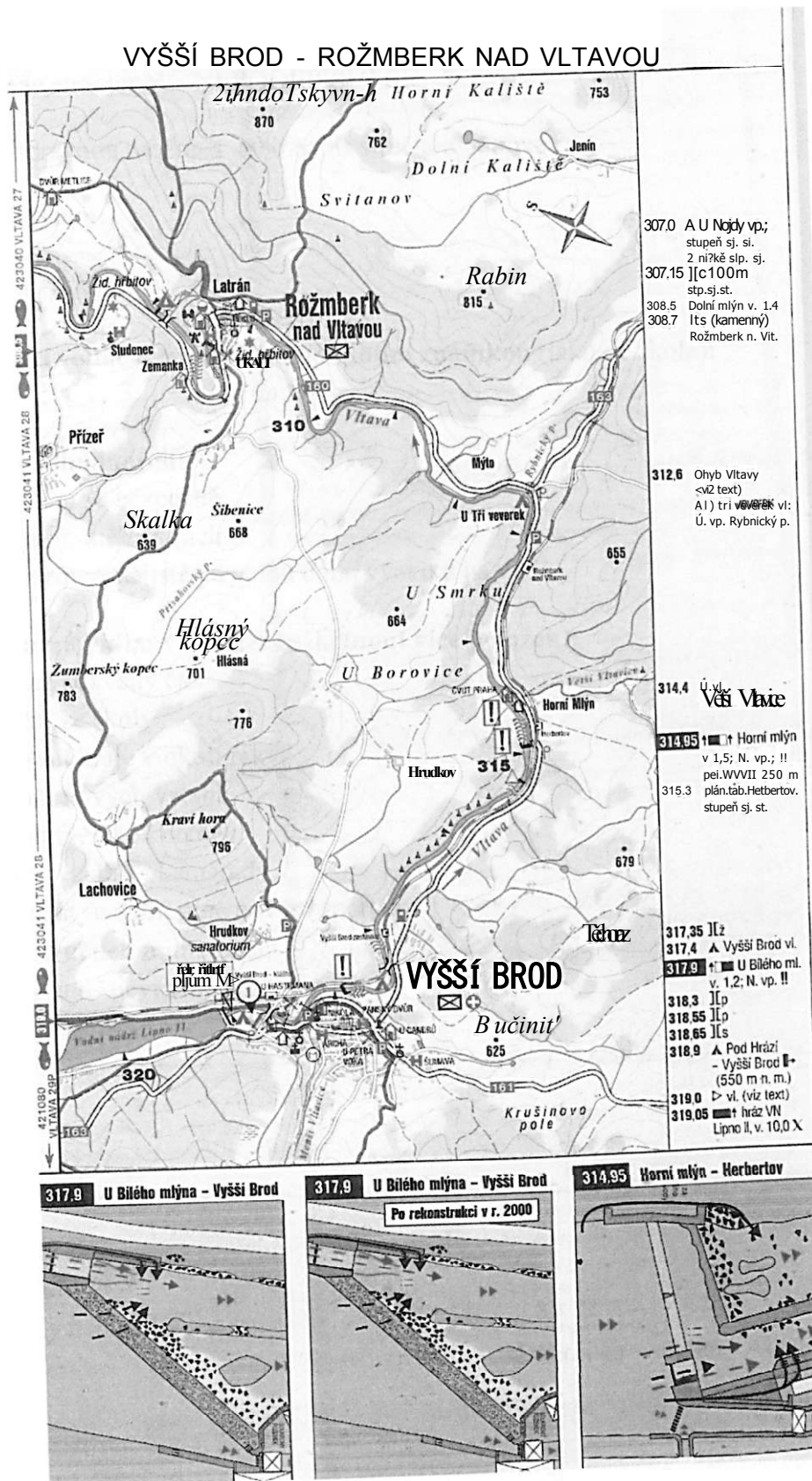
ft
S
-i
9.

ts
cr
c
F
u
o
cr

N
3
0
iz
<
O
a.
3

o
Co

Příloha č. 8 Ukázka kilometráže

Příloha č. 9 Dotazník pro účastníky vodáckého kurzu

Prosím o vyplnění dotazníku, který bych ráda použila v diplomové práci týkající se místa vodní turistiky na středních školách

Dotazník je anonymní - NEPODEPISUJ SE

Zaškrtni správnou možnost nebo napiš stručnou odpověď:

Na „vodě“jsem:

- 1 poprvé
- poněkolkráté

Organizaci vodáckého výcviku hodnotím známkou (jako ve škole):

- 1
- 2
- 3
- 4
- 5

Bezpečnost hodnotím:

- cítil/a jsem se bezpečně
- J** občas jsem měl/a strach
- cítil/a jsem se nejisté po celou dobu výcviku na vodě

Přínos kurzu vidím v (můžeš zaškrtnout více položek):

- příjemně strávený čas
- uvolnění ze školy
- ! poznávání kraje v okolí řeky
- ! navázání nových vztahů
- zlepšení fyzické kondice
- I] zlepšení vztahů s kamarády
- seznámení se s pro mne novým sportem
- zážitky s učiteli mimo školu
- žádný přínos nevidím

Vlastní názor__

Vadilo mi:

Na „vodu“ :

- chci jezdit
- ! už nikdy nepojedu

Děkuji za vyplnění Alena Šulková

Příloha č. 10 Dotazník pro pedagogy

Pokud nepořádáte kurzy vodní turistiky, odpovězte prosím na otázky č.1 - 2 a na otázku č. 9, pokud pořádáte, odpovězte na otázky č.3 - 9.

1. Jsme	
1.1. základní škola	<i>kolonka pro zatržení</i>
1.2. střední škola	<i>kolonka pro zatržení</i>
2. Kurzy vodní turistiky nepořádáme z důvodu:	
2.1. nezájem žáků	<i>kolonka pro zatržení</i>
2.2. nezájem pedagogů	<i>kolonka pro zatržení</i>
2.3. překážky ze strany vedení školy	<i>kolonka pro zatržení</i>
2.4. finanční možnosti žáků	<i>kolonka pro zatržení</i>
2.5. finanční možnosti školy	<i>kolonka pro zatržení</i>
2.6. jiné (uved'te)	<i>kolonka pro text</i>
3. Jsme	
3.1. základní škola	<i>kolonka pro zatržení</i>
3.2. střední škola	<i>kolonka pro zatržení</i>
4. Věk účastníků kurzů	
4.1. 6-10	<i>kolonka pro zatržení</i>
4.2. 11-16	<i>kolonka pro zatržení</i>
4.3. 16-20	<i>kolonka pro zatržení</i>
4.4. jiný (uved'te)	<i>kolonka pro text</i>
5. Plavidla, která používáme:	
5.1. pramice	<i>kolonka pro zatržení</i>
5.2. kanoe	<i>kolonka pro zatržení</i>
5.3. kajaky	<i>kolonka pro zatržení</i>
5.4. rafty	<i>kolonka pro zatržení</i>
5.5. jiné (uved'te)	<i>kolonka pro text</i>
6. Kdy obvykle pořádáte kurzy/výlety (uved'te měsíce)	<i>kolonka pro text</i>
7. Jak zajišťujete instruktory?	
7.1. přes agenturu (externí pracovníci)	<i>kolonka pro zatržení</i>
7.2. z řad pedagogických pracovníků	<i>kolonka pro zatržení</i>
8. Jak zajišťujete vybavení?	
8.1. přes agenturu	<i>kolonka pro zatržení</i>
8.2. vlastní	<i>kolonka pro zatržení</i>
9. V čem vidím význam kurzů/výletů?	<i>kolonka pro text</i>